

Zkušenosti středoškoláků s drogami ve městě Kroměříž

Radomír Loučka

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radomír LOUČKA**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Zkušenosti středoškoláků s drogami v městě
Kroměříž**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek v dané oblasti.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KALINA, K. a kolektiv. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky: PBtisk: 2003. 1.vydání. ISBN: 80-86734-05-6.

KALINA, K. a kolektiv. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky: PBtisk: 2003. 1. vydání. ISBN:80-86734-05-6.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. (ed.). Cesty pedagogického výzkumu. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. Brno: Paido: 2004. Svazek: 1. ISBN: 80-7315-078-6.

NEŠPOR, K. Vaše děti a návykové látky. Praha: Portál: 2001. 1. vydání.ISBN: 80-7178-515-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

11. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 11. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně12.2.2010

.....*Radomír Louka*.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá vztahem středoškoláků k drogové problematice ve městě Kroměříž. Teoretická část shrnuje poznatky z psychologie, sociální patologie, práva a připravuje zázemí pro praktickou část. Praktická část je založená na dotazníkovém šetření zkušeností mladistvých s drogovou problematikou.

Klíčová slova: drogy, adolescent, závislost, výzkum, příčiny závislosti, Kroměříž

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with relation of high school students to the drug problems in Kroměříž. Theoretical part covers information from psychology, social pathology, law and prepare base for the practical part. Practical part is based on interrogatory investigation of high school students experience with drug problems.

Keywords: drug, adolescent, addiction, research, cause of addiction, Kroměříž

Rád bych poděkoval Mgr. Štefanu Chudému, Ph.D. za odborné vedení a mnoho cenných rad při zpracování této bakalářské práce. Také bych chtěl poděkovat Mgr. Ivě Kopčilové za přínosné rady, připomínky a jazykové korektury této bakalářské práce. V neposlední řadě můj dík patří také všem ředitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům škol, kteří mi umožnili provést výzkum na jejich škole a byli ochotni spolupracovat při administraci dotazníků.

Motto:

Člověk se rodí podle svého odhodlání

a podle svého odhodlání jedná.

Podle jeho jednání se utváří jeho charakter

a podle jeho charakteru jeho osud.

(upanišady)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

OBSAH	8
ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ADOLESCENT	12
1.1 ADOLESCENT A JEHO SOMATICKÝ VÝVOJ	12
1.2 ADOLESCENT A JEHO PSYCHICKÝ VÝVOJ	13
1.3 ADOLESCENT A JEHO OSOBNOST	13
1.3.1 UTVÁŘENÍ CHARAKTEROVÝCH VLASTNOSTÍ ADOLESCENTŮ	13
1.3.2 ZÁJMY ADOLESCENTŮ	14
2 OCHRANNÉ ČINITELE VE ŠKOLE SNIŽUJÍCÍ RIZIKO PROBLÉMŮ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI	15
2.1 ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE V OBLASTI NÁVYKOVÝCH LÁTEK NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH	15
2.1.1 OPATŘENÍ V PŘÍPADĚ VÝSKYTU NÁVYKOVÉ LÁTKY U ŽÁKŮ.....	16
2.1.2 OPATŘENÍ V PŘÍPADĚ KONZUMACE NÁVYKOVÉ LÁTKY ŽÁKEM	16
2.2 CO OČEKÁVÁ OD RODIČŮ ŠKOLA	17
2.3 CO OČEKÁVAJÍ OD ŠKOLY RODIČE	17
3 DROGA A DROGOVÁ ZÁVISLOST	18
3.1 DROGA	18
3.1.1 DĚLENÍ DROG PODLE MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ.....	18
3.2 DROGOVÁ ZÁVISLOST	23
3.2.1 FYZICKÁ ZÁVISLOST	24
3.2.2 PSYCHICKÁ ZÁVISLOST.....	24
3.3 STÁDIA UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÉ LÁTKY VEDOUcí K ZÁVISLOSTI	24
3.4 VZNIK ZÁVISLOSTI	25
3.4.1 SOMATICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ FAKTORY	26
3.4.2 FARMAKOLOGICKÉ FAKTORY.....	26
3.4.3 SOCIÁLNÍ FAKTORY	27
4 DROGOVÁ PROBLEMATIKA Z POHLEDU ZÁKONA	28
4.1 PRÁVNÍ ÚPRAVA TZV. DROGOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY	28
4.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA TZV. DROGOVÝCH ČINŮ V POHLEDU PŘESTUPKU V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY	31

5	STŘEDNÍ ŠKOLY VE MĚSTĚ KROMĚŘÍŽ JAKO POTENCIONÁLNÍ MÍSTO NAŠEHO VÝZKUMU – STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO POLE	32
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	36
6	ZÁKLADNÍ INFORMACE O VÝZKUMU.....	37
6.1	VÝZKUM V OBLASTI DROGOVÉ PROBLEMATIKY A POSTOJŮ MLADISTVÝCH K DROGÁM	37
6.2	VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	39
6.2.1	DÍLČÍ VÝZKUMNÉ PROBLÉMY	39
6.3	CÍLE VÝZKUMU	40
6.4	METODIKA VÝZKUMU	40
6.4.1	PŘEDPOKLAD VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	41
6.4.2	POPIS SOUBORU.....	42
6.5	ČASOVÉ ROZVRŽENÍ VÝZKUMU	42
6.6	PŘEDVÝZKUM.....	43
6.7	POPIS VÝZKUMU	44
7	REALIZACE HLAVNÍHO VÝZKUMU	45
7.1	HLAVNÍ VÝZKUM.....	45
7.2	ROZBOR A INTERPRETACE DAT HLAVNÍHO VÝZKUMU	46
7.2.1	KVANTITATIVNÍ UKAZATELE VÝZKUMU	46
7.2.2	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT ZÍSKANÝCH VÝZKUMEM	46
7.3	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ.....	55
ZÁVĚR	56	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57	
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	60	
SEZNAM TABULEK	61	
SEZNAM PŘÍLOH.....	62	
PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO PŘEDVÝZKUM.....	63	
PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK HLAVNÍHO VÝZKUMU.....	65	
PŘÍLOHA P III: KOMENTÁŘ K VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKŮ	67	

ÚVOD

V průběhu posledních dvaceti let u nás došlo k dramatickému rozvoji užívání drog jakéhokoli druhu a zneužívání léků, které by měly člověku pomáhat a ne mu ještě ztěžovat život. Tento značně rozšířený jev se netýká jen naší republiky, ale v podstatě celého světa. O užívání drog se dnes už mluví tak často, že nám to začíná připadat téměř normální, hlavně ve spojitosti s dospívající populací. Požívání alkoholu či kouření cigaret ještě před dovršením plnoletosti je dnes u mladistvých vcelku běžný jev, kterým se snaží projevit svou individualitu a vyrovnat se dospělým. Také experimentování s drogami se stává tak častým jevem, že se s ním člověk může setkat takřka na každém kroku.

Výrazná část mladé generace konzumuje drogy ve věku nejintenzivnější přípravy na budoucí povolání, čímž mnohdy snižuje kvalitu nové pracovní síly a uplatnitelnost na trhu práce, nehledě na to, že si takovým stylem života člověk sám ničí život. Drogy jsou nebezpečným problémem naší společnosti, zasahují do většiny sfér života společnosti, a proto si zaslouží mimořádnou pozornost, zvláště ve spojení s mladou generací.

Dnes již naštěstí ve školách a školských zařízeních fungují preventivní programy, které jsou mnohdy zakomponovány do výukových předmětů. Nebylo tomu tak však dříve. Ještě před rokem 1989 byl tento problém spíše potlačován, v očích veřejnosti se jevílo, že téměř vůbec neexistuje a vypadalo to, že drogový problém se naší republiky vůbec netýká. Ve skutečnosti tomu tak nebylo, tento problém se nás týkal, i když ne tak výrazně jako nyní, a týkat se nás bude bohužel nejspíše i nadále.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ADOLESCENT

Obdobím adolescence v životě člověka nazýváme to období, které bylo zahájeno pohlavním dospíváním jedince, jež probíhá až do nástupu dospělosti. Toto období může trvat od 15. až do 21. roku jedince v závislosti na jeho psychické a fyzické vyspělosti. V tomto období se díky biologickým a fyziologickým pochodům dotváří tělesná schránka i psychická stránka osobnosti. Mezi stěžejní úkoly adolescenta patří příprava na životní povolání a hledání sebe sama v poli společenské uplatnitelnosti. Období adolescence můžeme zařadit jako nejkritičtější a nejtěžší období vývoje jedince (Kuric a kol., 1986, s. 231-233).

Adolescent již odmítá být dítětem a snaží se svůj dětský svět nahradit něčím novým, ale dosud nedokáže být dospělým. Začíná se setkávat se situacemi, které jej nutí přebírat odpovědnost za své jednání a čelit tak osobní zodpovědnosti. Je do jisté míry ovlivněn pestrostí možností jak žít svůj život, ve kterém hledá ten svůj směr, smysl života a sebe sama (Kalina a kol., 2003, s. 232).

V adolescenci vrcholí éra dospívání, kdy si jedinec utváří vlastní identitu a začíná jeho postupná separace od rodinného prostředí. Pro adolescenta tak začíná zatěžkávací zkouška zralosti. Znakem zakončeného vývoje emocionálního zrání je dovednost snášet a vyrovnávat se s nepříjemnými životními událostmi. Období adolescence je velmi obtížné a právem jej můžeme zařadit jako nejkritičtější etapu života člověka, kdy si jedinec vytváří vlastní postoje, například i k návykovým látkám (Kalina a kol., 2003, s. 135-138).

1.1 Adolescent a jeho somatický vývoj

U adolescentního jedince se prakticky okolo 18. roku života završuje vytváření tělesného vývoje. Snižuje se hmotnostní navyšování a vyrovnávají se výškové rozdíly mezi chlapci a dívkami. Nedospívá však jen tělesná schránka navenek, organizmus získává svou finální podobu. V období adolescence trup vzrůstá rychleji než končetiny a začíná se v závislosti na rostoucím trupu zvětšovat i hrudník. U děvčat zpravidla dochází k zvětšování hrudníku mezi 10. a 16. rokem, kdežto u chlapců mezi 14. a 17. rokem života. Okolo 17. roku jedince se zastavuje růst kostí a zvláště u chlapců se začíná navyšovat svalová síla, avšak biologická a sociální vyzrálost se nemusí vyvíjet stejným tempem (Kuric a kol., 1986, s. 233).

1.2 Adolescent a jeho psychický vývoj

Psychická složka člověka v adolescenci prochází největšími změnami, kdy značné hormonální proměny působí na centrální nervový systém. To může mít za následek prudké i přecitlivělé způsoby reagování. Adolescentní jedinec opouští své pubertální a nevyrovnané úsudky a začíná střízlivě a uvážlivě hodnotit společenské problémy a pohled na svět. Nastává fáze uvědomování si reálného života, ustálení životních hodnot a sbírání životních zkušeností. Dozrávání psychických pochodů se projevuje zvyšováním soustředění vědomé činnosti. Začíná opouštět své fantazijní aspekty vědomí a zaměřuje se spíše na reálné věci. V tomto období se snaží jedinec utvářet své vlastní názory na rozumové spory. V období adolescence se neustále zdokonaluje paměť jedince. Tento proces však může trvat i v dospělosti, kdy vrcholu dosáhne mezi 25. a 29. rokem (Kuric a kol., 1986, s. 234-235).

1.3 Adolescent a jeho osobnost

V této fázi lidského bytí se podstatně prohlubuje nejen uvažování o vlastním životě, ale i o společnosti jako celku, přičemž dochází k utváření osobnosti každého jedince. Adolescent si uvědomuje své ego, a tak konfrontace mezi vlastními a cizími názory je nevyhnutelná. Citová labilita, která byla součástí předcházejících vývojových fází, se ztrácí a psychika jedince dozrává. Zkvalitňuje se mravní vědomí a citové vlastnosti. Pokusy adolescentů vyrovnat se dospělým mají za následek zvyšování dovedností nejen v práci, kultuře nebo sportu, ale také v oblasti etické, estetické, politické i sexuální. Snaží se tak na základě svých životních zkušeností o globálnější ucelenost pohledu na svět, ve kterém žijeme (Kuric a kol., 1986, s. 235-237).

1.3.1 Utváření charakterových vlastností adolescentů

Charakter adolescenta se z největší části utváří vlivem výchovných zásahů a procesem sebevýchovy. Výchovné procesy však nemusí mít jen dobrý charakter. Některé edukační procesy jsou přímo nevhodné a pro adolescenta škodlivé. Netýká se to jen nedostatků a špatného příkladu v rodinné výchově, ale také sociálního prostředí, masových sdělovacích prostředků a v neposlední řadě také přejímáním nevhodných ideálů, které mohou mít za následek napodobování nevhodného stylu života či neschopnost vlastní seberegulace. Mladý člověk se ve svém životě setkává s řadou situací, ve kterých na základě svých úsudků ustaluje vztahy

k sobě samému i ke společnosti. Postupně se odpoutává od jednotvárných pohledů na různou problematiku a snaží se ujednotit si vlastní názor na společnost a život vůbec (Kuric a kol., 1986, s. 237-242).

1.3.2 Zájmy adolescentů

Mezi důležité atributy v období adolescence patří zájmy. Ty utvářejí osobnost jedince a rozvíjejí jeho sebezdokonalování. Současně s těmito změnami v pochodech kognitivních procesů se utvářejí i další rozvíjející se pochody v oblastech estetiky, etiky, formují se plány pro budoucí povolání. Výběr zájmů a hloubka jejich obliby má velký vliv na mladého člověka. Na jejich utváření může mít vliv rodina, škola, neformální skupina, masmédiá a další. Zájmy adolescenta však nemusí působit vždy jen pozitivně, ale mohou mít i škodlivý vliv. I když adolescent ještě není úplně vyžralá osobnost, cítí se tak, a to podmiňuje jeho smýšlení o sobě samém. Uvědomuje si tak své JÁ, které je podmíněno jeho sebehodnocením. Velká část adolescentů se vzdaluje od rodiny kvůli studiu nebo pracovní příležitosti, to ztlačuje vliv rodiny a vyvstává do popředí vliv sociálního prostředí. V neposlední řadě nesmíme ani opomenout, že u adolescenta předchází sexualita před duševní vyspělostí (Kuric a kol., 1986, s. 242-245).

2 OCHRANNÉ ČINITELE VE ŠKOLE SNIŽUJÍCÍ RIZIKO PROBLÉMU S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI

Školy zaujímají bezesporu prioritní postavení v systému prevence proti návykovým látkám, ať už ve formě plánovaných přednášek, besed s odborníky nebo formou vrstevnických peer programů, jejichž základem je aktivní zapojení vrstevníků za přispění pomoci pedagoga. Tyto programy mají za úkol oslovit posluchače. Vychází se ze skutečnosti, že skupina tvořená vrstevníky má při jimi vytvořené přednášce větší efekt a váhu. Tak využívá sílu pozitivního vzoru a může účinněji ovlivnit jejich případné rizikové chování. Z důvodu známého prostředí a společnosti svých spolužáků bývají studenti zpravidla aktivnější a nebojí se zeptat na případné dotazy a nejasnosti. Součástí tohoto programu může být i nácvik sociálních a asertivních dovedností.

Škola při prevenci komunikuje a spolupracuje s rodiči a dalšími pomocnými organizacemi jako jsou pedagogicko-psychologická poradna, zdravotnické a zájmové organizace. Dbá na špatnou dostupnost alkoholu, tabákových výrobků a jiných návykových látek jak ve škole, tak i v jejím bezprostředním okolí.

Učitelé musí být vnímaví vůči jakékoli změně u žáka a dokázat mu pomoci a najít vhodnou pozitivní alternativu k vyřešení problému. Nesmí se bát s žákem komunikovat o jeho potížích a snažit se jeho problém řešit v přátelské rovině.

Škola vytváří vhodné podmínky k formování prosociálního chování, pomoci druhým a pozitivním hodnotám žáků. Vytváří návaznost a poskytuje informace o organizacích, které se zabývají dalším rozvojem dítěte, mimoškolními aktivitami a kvalitním způsobem trávení volného času. (Nešpor, 2001, s. 48-49).

2.1 Školní preventivní strategie v oblasti návykových látek na středních školách

Třídní učitel vždy na začátku školního roku seznámí všechny své žáky se zákazem nošení, přechovávání, konzumace a distribuce návykových látek v prostorách školy nejen v době vyučování, ale i při mimoškolních akcích a aktivitách. Tato upozornění jsou i součástí poučení, které předchází každé plánované školní činnosti a jsou poskytována učiteli, již za tyto akce zodpovídají, stejně tak jako informace žákům, jaké sankce za porušení těchto pravidel

hrozí. Všichni pedagogové, jestliže zaznamenají porušení těchto pravidel, mají oznamovací povinnost sdělit veškeré zjištěné informace řediteli školy, který rozhodne o patřičném druhu potrestání.

2.1.1 Opatření v případě výskytu návykové látky u žáků

Pedagog je povinen zabavit návykovou látku, neprodleně vyrozumět ředitele školy. Dále je povinen tuto látku zabezpečit a vyhotovit záznam, kde bude zaznamenán čas, datum a místo nálezu, vložit záznam i s návykovou látkou do obálky, přelepit, opatřit razítkem školy, podepsat, uložit v trezoru školy a neprodleně vyrozumět Policii ČR. Se žákem se poté sepíše podrobný záznam, u kterého je přítomen ředitel školy a zákonný zástupce žáka. V záznamu se uvede datum, místo a čas nálezu, od koho žák návykovou látku dostal. Žák má možnost se v tomto záznamu písemně k celé události vyjádřit. Záznam je předán školnímu metodikovi prevence. Pokud zákonný zástupce není přítomen při sepisování záznamu, jsou mu dané skutečnosti dodatečně oznámeny. Žák i zákonný zástupce jsou seznámeni s tím, že při opakovaném takovémto jednání bude vyrozuměn orgán sociálně právní ochrany dětí.

2.1.2 Opatření v případě konzumace návykové látky žákem

Pedagog je povinen odebrat návykovou látku a zabránit tak dalšímu užívání. Musí posoudit, zda žákovi nehrozí akutní nebezpečí. Jestliže žákovi nehrozí bezprostřední nebezpečí a je schopen pokračovat ve vyučování, sepíše pedagog záznam s vyjádřením žáka, vyrozumí ředitele školy a záznam předá metodikovi prevence. Pokud žák není schopen pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl. Pokud není možno se spojit se zákonným zástupcem, škola vyrozumí orgán sociální ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů. V případě, že hrozí žákovi nebezpečí, neprodleně mu pedagog poskytne patřičnou pomoc a přivolá lékařskou službu první pomoci. Skutečnost, že žák konzumoval návykovou látku, škola vždy oznámí zákonnému zástupci. Orgán sociální ochrany dětí vyrozumí škola vždy u užití omamné a psychotropní látky a v případě alkoholu a tabákových výrobků až po opakované konzumaci. Na základě zjištění konzumace návykové látky ředitel školy udělí žákovi patřičnou sankci. Protože je v tomto případě podezření z páchání trestné činnosti, je na místo přivolána Police ČR, se kterou zkonzultuje vedení školy další kroky, a je vyrozuměn zákonný zástupce.

2.2 Co očekává od rodičů škola

Škola očekává od rodičů, že budou spolupracovat zejména v případech, kdy se objeví nej-různější komplikace. Že vytvoří dítěti takové podmínky, aby se mohlo do školy řádně připravovat. Snahou rodičů bude vedení dítěte k tomu, aby trávilo svůj volný čas co nejkvalitněji. Budou jej vést ke zdravému způsobu života a mít dobrý přehled o tom, s kým se dítě stýká ve svém volném čase. V neposlední řadě též nesmíme opomenout pochopení rodičů k mnohdy nelehké práci pedagoga. Ne vždy však může škola počítat s tím, že rodič se o veškeré problémy svého dítěte postará sám. Školy spolupůsobí v oblasti prevence a nabízí nejrůznější možnosti pomoci a zprostředkovávají následnou péči. Rodiče mnohdy nejsou natolik znalí, aby mohli rozpoznat začínající problémy vyvstalé s užíváním návykové látky, a tak jim škola musí vyjít vstříc a pomoci jim eliminovat následky takového chování (Nešpor, 2001, s. 74).

2.3 Co očekávají od školy rodiče

Komunikace mezi školou rodičem je důležitým mezníkem v oblasti prevence problémů s návykovými látkami. Rodiče počítají s tím, že škola bude bezpečným místem, kde nebudou dostupné žádné z návykových látek, ať již legálních, či nelegálních. Bude žáky povzbuzovat ke kvalitnímu způsobu trávení volného času nabídkou kvalitních volnočasových aktivit, které povedou ke zdravému způsobu života dítěte. Rodiče jsou dále přesvědčeni, že škola s nimi bude v neustálém kontaktu a při zjištění užívání jakékoli návykové látky jim zprostředkuje informace, které pomohou při prevenci, a že zajistí takové kroky, které budou mít smysl a budou účinné. Rodiče však nemohou očekávat, že škola se o veškeré kroky spojené s návykovými látkami postará sama, jako i čekat to, že ji budou navštěvovat jen ideální děti. Škola jako taková nemůže převzít zodpovědnost za to, jak žáci tráví volný čas, ale může jim nabídnout kontakty na různé kroužky a zájmové činnosti (Nešpor, 2001, s. 71).

3 DROGA A DROGOVÁ ZÁVISLOST

Drogová problematika je v mnoha ohledech velmi skloňované téma v různých vědních odvětvích. Definice drogové problematiky se mohou různit v závislosti na vědních oborech, které se danou tematikou zabývají. Pokusme se tedy vymezit stěžejní pojmy týkající se této problematiky pro potřeby naší práce. Při tom vycházíme zejména z mezinárodní klasifikace nemocí a psychologického pojetí.

3.1 Droga

Droga je „*jakákoli látka, která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí*“ (Zábranský, 2003, s. 14). Zpravidla ovlivňuje funkce tělesné, ale hlavně a především funkce duševní a psychické.

Taková látka může být buďto přírodní nebo synteticky vyrobená, má však vždy psychotropní účinek a může vyvolat závislost.

3.1.1 Dělení drog podle Mezinárodní klasifikace nemocí

Pro potřeby této práce jsme přistoupili k dělení drog podle Mezinárodní klasifikace nemocí, která je vyznačena vždy prvním písmenem, což v našem případě činí písmeno F znázorňující duševní poruchu a poruchu chování a dále pak číselný kód určující skupinu diagnóz. O mezinárodní klasifikaci nemocí se hojně opírá ve svých publikacích i MUDr. Karel Nešpor.

F10.2 Závislost na alkoholu

F11.2 Závislost na opioidech

F12.2 Závislost na kanabinoidech

F13.2 Závislost na sedativech nebo hypnotikách

F14.2 Závislost na kokainu

F15.2 Závislost na jiných stimulancích, včetně kofeinu a pervitinu

F16.2 Závislost na halucinogenech

F17.2 Závislost na tabáku

F18.2 Závislost na organických rozpouštědlech

F19.2 Závislost na několika látkách nebo jiných psychoaktivních látkách (Nešpor, 2000, s. 15).

Drogy lze však dělit podle různých hledisek pohledu, podle rizika vzniku závislosti na měkké a tvrdé, podle legalizace na legální a nelegální, podle vzniku na přírodní, semisyntetické a syntetické, podle typu působení na tlumivé, stimulující a halucinogenní, nebo podle stupně společenské nebezpečnosti. Pro účely této práce se však budeme držet dělení podle Mezinárodní klasifikace nemocí.

Závislost na alkoholu – neboli Ethylismus je nezvratná ztráta schopnosti kontrolovaného pití. Vytvoření závislosti na alkoholu trvá zpravidla půl roku až dva roky při pravidelném užívání. Zprvu taková osoba bere pití alkoholu jako součást společenské prestiže, při níž se u ní dostavuje jakási euforie. Postupem času se však jak četnost, tak i množství alkoholu zvyšuje, aby se onen pocit euforie ještě upevnil. Začíná se objevovat amnézie, kdy alkohol způsobuje blokování oblasti vědomí člověka. Předzvěstí choroby však může být i to, když osoba začíná pít alkohol tajně a striktně. Pozvolna se vytrácí kontrola nad množstvím vypitého alkoholu, dostavují se hysterické reakce, při nichž se snaží vymoci si alkohol, byť i násilím. Odvykacími příznaky jsou třes rukou nebo celého těla, neklid, nespavost, pocení, halucinace, úzkost, křeče (Pokorný a kol., 2000, s. 20-25).

Závislost na opioidech – tyto látky se získávají ze surového opia (zaschlá mléčná šťáva získaná z nezralých makovic) nebo je lze vyrobit i synteticky. V lékařství se využívají hlavně k tlumení silných bolestí a tišení kašle. Opioidy jsou známy v různých modifikacích jako opium, morfin, kodein. Na tyto látky poměrně rychle vzniká fyzická závislost. Mezi charakteristické znaky odvykacího syndromu patří bolest svalů a kloubů, křeče v břiše, průjem, chřipkové příznaky jako je pocení (Borník, 2001, s. 7-8).

Závislost na kanabinoidech – zde patří marihuana, pravděpodobně nejvíce zneužívaná droga mezi mladou populací. Získává se usušením rozmělněných listů a vrchní rostlinné okvětní části samičích rostlin (*Cannabis sativa*), která se nejčastěji aplikuje kouřením, ale lze ji také do těla aplikovat pomocí jídla či pitím odvaru připraveného z konopí. Aktivní látkou v konopí je tetrahydrocannabinol, zkráceně THC, který působí na tělesné a psychické pochody člověka. Další modifikací je hašiš, který se získává jako pryskyřičný produkt z horní části listů a květů. Tyto látky nemají prakticky žádné nebo jen nepatrné odvolací somatické účinky. Při jejich užívání se však projevují tzv. „flashbacky“, což jsou obdobné účinky bez

užití. Projevem požití této drogy mohou být rozšířené zornice, zarudlé oči, nezájem, hlad či žízeň. Může se však dostavit i porucha vnímání a halucinace (Borník, 2001, s. 5-6).

Závislost na sedativech nebo hypnotikách – tyto látky se užívají při zvýšené nervozitě a vzrušení. Působí na centrální nervový systém, navozují uklidňující stav zpravidla tak, že otupují smyslové vnímání. Patří sem barbiturátová a nebarbiturátová hypnosedativa s různými délkami trvání účinku. Tyto látky obsažené v lécích jsou vysoce rizikové ve vzniku drogové závislosti a při náhlém vysazení těchto léků se dostávají těžké abstinenční příznaky, kdy mohou vznikat až epileptické záchvaty. Mezi poměrně bezpečné oproti předešlým látkám můžeme zařadit benzodiazepinová anxiolytika s převažujícím hypnotickým účinkem. Do této skupiny léků patří např. Rohypnol, Nitrazepam, Diazepam. Již po střednědobém užívání těchto látek může docházet k abstinenčním příznakům jako jsou nespavost, zvýšené pocení, třes rukou, úzkostné pocity. Jako poslední skupinu těchto látek sem můžeme zařadit ostatní hypnoticky působící psychofarmaka. Společnou vlastností těchto látek spadajících do různých farmakologických skupin jsou hypnotické účinky, využívané k léčbě nespavosti u psychotických a depresivních pacientů. Patří sem např. Chlorpromazin, Chlorprothixen, ale i některá antihistaminika s hypnosedativními účinky (Pokorný a kol., 2000, s. 42-46).

Závislost na kokainu – kokain se získává z listů jihoamerického keře *Erythroxylon coca*. V lékařství bývá využíván jako lokální anestetikum. Má však i euforizující účinek, kvůli kterému se také zneužívá jako droga. Kokain navozuje subjektivní pocit síly a duševní vyrovnanosti, odstraňuje pocit únavy, žízně a hladu. Kokain již velmi brzy vyvolává u uživatele psychickou závislost, a proto bývá velmi nebezpečný. Aplikace této drogy může probíhat formou šňupání, vpichováním nebo kouřením. Za příznaky užívání kokainu můžeme označit rozšířené zornice, nadměrné pocení, citlivost na zvuky a světlo, prudké změny nálad, spánek přes den a bdění v noci (Borník, 2001, s. 11-12).

Závislost na jiných stimulancích, včetně kofeinu a pervitinu – jsou to psychotropní látky s budivým účinkem na centrální nervový systém. Tyto látky zvyšují smyslové vnímání, urychlují myšlení a vedou k zostřování paměti, zrychlují řečovou produkci a zahánějí únavu. Zvyšuje se psychická i fyzická výkonnost, kdy člověk má pocit, že nepotřebuje jíst, pít ani spát a stále je plný energie směřující až k euforii a zvýšené empatii. O to horší jsou pak stavy při odeznívání účinků látky, které mohou vést až k vyčerpanosti. Obvyklé příznaky však bývají snížení výkonnosti, únava, ospalost a apatie. Dlouhodobé užívání stimulačních drog

může vést až ke ztrátě chuti k jídlu, které se poté projevuje výrazným hubnutím. Užívání psychostimulancií dále vede k zrychlení srdeční činnosti a díky tomuto důsledku i k zvýšení krevního tlaku, což je nebezpečné pro osoby např. s vrozenou srdeční vadou, o které taková osoba nemusí mnohdy ani vědět. Někdy se stává, že jedinec není schopen včas rozpoznat přecenění vlastních schopností a v důsledku toho pak může docházet k selhání fyziologických funkcí organismu a v neposlední řadě pak i ke smrti. Mezi látky s takovými účinky můžeme zařadit: fermetrazin, efedrin, amfetamin, metamfetamin, jehož nejčastější podobou na českém trhu je pervitin a v neposlední řadě také MDMA neboli extáze, která bývá někdy řazena k halucinogenům a bývá dosti oblíbená na hudebních a tanečních produkcích. Tyto látky mohou vyvolat toxické psychózy tzv. „stíhy“ (Presl, 1994, s. 15-22).

Mezi stimulanty řadíme i některé legální látky jako jsou kofein obsažený v černé kávě, Coca Cola, čokoládě či čaji. Tyto látky jsou volně prodejné, avšak i na ně si může člověk vytvořit návyk, tzv. kofeinismus. Kofein příznivě působí na zlepšení fyzického a duševního výkonu člověka a kardiovaskulárního systému. Při dávkách vyšších však začíná tato látka působit přesně opačně. Zpravidla dochází k poklesu pozornosti, zvyšuje se dráždivost, nespavost, pocit úzkosti a zrychluje se srdeční činnost (Pokorný a kol., 2000, s. 19).

Závislost na halucinogenech – jsou to látky přírodní, polosyntetické nebo syntetické, které u člověka vyvolávají poruchy vnímání, bludy a halucinace. Po aplikaci dochází k odpoutání se od okolí a ponoření se do vnitřního světa prožitků, které se nejčastěji projevuje změnou vnímání prostoru, barev, zvuků a času. Tyto látky jsou obsaženy v nejrůznějších rostlinách i v živočišných tkáních a byly využívány od pradávna při různých náboženských a rituálních obřadech. Syndrom závislosti ani somatický abstinenční stav se u těchto látek nevyskytuje, mohou však u uživatele vyvolat latentní psychózu. Halucinogeny mají nevypočitatelný efekt v závislosti na fyziologii člověka, kdy již užití malého množství takové látky může vyvolat sebevražedné tendence, např. při představách, že nás někdo honí a my jsme schopni udělat prakticky cokoli, jen abychom se pronásledovatele zbavili. Případně možným následkem užití může být získání dojmu, že uživatel umí létat, kdy může docházet ke skokům s fatálními následky. Většina přírodních halucinogenů jsou prakticky jedy, které při zvýšené konzumaci mohou vést k poškození vnitřních orgánů, v horším případě až k smrti. Mezi nejznámější halucinogenní látky patří LSD (diethylamid kyseliny lysergové), meskalin (přírodní halucinogen obsažen ve středoamerickém kaktusu peyotl). Dalším často využívaným halucinogenem je psilocybin a psilocin. Tato látka je obsažena v některých druzích hub, v našich

podmínkách u lysohlávek. Mezi další houby s halucinogenními účinky u nás volně rostoucí můžeme zařadit muchomůrku červenou a muchomůrku tygrovanou, které obsahují tzv. muskarin. V naší přírodě lze však nalézt i nejrůznější rostliny s halucinogenními účinky jako jsou: blín černý, rulík zlomocný a v neposlední řadě také asi nejvíce zneužívaný durman. Při užívání těchto látek se vyskytují časté „flashbacky“, což je navození stavu stejného jako při intoxikaci, avšak jen za pomoci subjektivního prožitku, aniž by byla droga znovu užita (Borník, 2001, s. 6-7).

Závislost na tabáku – tabák obsažený v cigaretách či doutnicích při spalování vytváří řádově tisíce chemických látek jako jsou dehty, nikotin, oxid uhelnatý, kyanid, arzenid, formaldehyd aj. Pouze nikotin je ale návykový. Dalších cca 100 látek obsažených v tabáku je pak karcinogenních. Z chemického hlediska představuje kouření cigaret proces suché destilace, během něhož se do těla dostávají látky v tabáku obsažené. Prudká otrava nikotinem se může projevit bolestmi, pocením, závratěmi, bolestí hlavy, pocitem nevolnosti, případně průjmem. Oproti tomu chronická otrava u kuřáků kouřících více než 20 cigaret denně se projevuje nespavostí, nechutenstvím, zvracením, poruchami tepové frekvence, vznikem zánětů až vředů v oblasti žaludku, u mužů dále může vyústit až v omezení schopností potency až impotenci, u žen může vyvolat poruchy menstruačního cyklu a u gravidních kouřících žen dochází z pravidla i k poškození plodu (Pokorný a kol., 2000, s. 17-19).

Závislost na organických rozpouštědlech – mezi organická rozpouštědla neboli inhalační drogy můžeme zařadit rozpouštědla a ředidla, benzín, toluen, chloroform, ether a spreje v aerosolovém balení. Tyto látky se dostávají do těla čicháním, tzv. „sniffingem“, za pomoci napuštěné látky, igelitového pytlíku při přímém vdechování. Tyto látky vyvolávají naprostou destrukci centrálního nervového systému, poněvadž látky obsažené v organických rozpouštědlech se vdechováním dostávají přes plíce do krve, kde tyto látky poškozují jaterní tkáň a v mozku rozpouštějí tuk mozkových buněk. Stejně tak jako kdysi v minulosti jsou tyto látky u nás doménou nejmladších toxikomanů, k čemuž napomáhá jejich dostupnost a nízká cena. Z počátku mohou uživatele směřovat k pocitu opojení a uklidnění. Po čase aktivního užívání se začne ozývat naboraný CNS, původně příjemné pocity vystřídají halucinace, mráкотy, hysterie. Dostavuje se ospalost střídaná s nespavostí, pokles sexuality, hubnutí, poruchy paměti a labilita. Intoxikace nejčastěji připomíná opilost a inhalovaná látka jde z uživatele často cítit. Čichání takových látek je velmi nebezpečné, jelikož je velmi těžké odhadnout potřebnou dávku k navození oblouznění. V častých případech tak dochází

k předávkování, kdy může docházet až k zástavě dechu a zastavení oběhu krve v těle (Presl, 1994, s. 43-45).

Závislost na několika látkách nebo jiných psychoaktivních látkách – do této skupiny spadají případy polyvalentní závislosti, kdy uživatel pro umocnění účinku užije drogy např. spolu s alkoholem. Dále sem spadají dosud neregistrované látky, které mají totožný nebo podobný efekt jako předešlé uvedené látky vytvářející závislost.

Většina z výše uvedených látek je nelegální a jejich držení protizákonné. Jsou tu však i látky jako jsou organická rozpouštědla, alkohol, tabák nebo kofein, které jsou volně prodejné a dostupné. I když naše legislativa zakazuje prodej alkoholu, tabákových výrobků a některých druhů rozpouštědel osobám mladším 18 let, dosti často se setkáváme s tím, že tento zákaz je neúčinný a možný postih za porušení nemá ten správný odstrašující účinek. Mladiství si často tyto látky obstarají díky svým již plnoletým kamarádům, nebo díky benevolenci rodičů, kteří nejsou mnohdy schopni ani ochotni si tyto látky řádně zabezpečit. Toto může být jeden z důvodů, proč již lidé v mladém věku začínají s těmito látkami experimentovat.

3.2 Drogová závislost

Závislost jako taková vzniká na základě faktorů fyziologických, behaviorálních a kognitivních, které se vyvíjí ve spojitosti s opětovným užíváním psychoaktivní látky.

Drogová závislost je „*duševní stav periodické nebo chronické intoxikace, která škodí jedinci i společnosti, je vyvolávána opakovaným užíváním drogy přírodní nebo syntetické*“ (Pokorný a kol., 2000, s. 13).

Pro diagnózu závislosti by měl pacient v časovém období 12 po sobě jdoucích měsíců vykazovat alespoň tři ze sedmi níže uvedených příznaků.

- silná touha užít drogu (craving)
- zhoršená sebekontrola s tendencí ke zvyšování dávek
- navyšování dávek k dosažení stejného účinku drogy nebo v delším časovém horizontu než měl původně v úmyslu
- viditelné somatické a psychické příznaky po vysazení látky (třes, pocení, nervozita atd.)

- postupné zanedbávání sociálních, pracovních a rekreačních aktivit ve prospěch užívané látky
- pokračování v užívání látky i přes jasný důkaz tělesného, duševního a sociálního strádání
- opakované neúspěšné pokusy o ovládnutí přijímané látky (Pokorný a kol., 2000, s. 11-12).

3.2.1 Fyzická závislost

Vzniká zpravidla při dlouhodobém užívání drog a projevuje se výskytem abstinčních příznaků při přerušení dávek drogy. Přítomnost abstinčních příznaků je způsobena tím, že organismus si již na drogu uvyknul a zabudoval ji do svého metabolismu a v případě, kdy tělo takovou látku postrádá, nefungují metabolické procesy tak, jak by měly, a dostavuje se svalový třes až křeče, psychomotorický neklid, nadměrné pocení, náhlé změny tělesné teploty, nechutenství, zvracení, průjem a další příznaky (Pokorný a kol., 2000, s. 14).

3.2.2 Psychická závislost

Je duševní ovlivnění vyvolané podáním drogy, kdy si uživatel navodí příjemný stav nebo zabrání nepříjemným pocitům a úzkosti při absenci drogy. Tato úzkost mnohdy způsobuje, že se uživatel snaží drogu jakýmkoli způsobem si opatřit.

Rozvoj psychické závislosti bývá vázán na poruchu v oblasti smyslového vnímání, při které vzniká smyslový vjem bez toho, že by existoval podnět, který by jej vyvolal (Pokorný a kol., 2000, s. 14).

3.3 Stádia užívání návykové látky vedoucí k závislosti

1. **Experimentální užívání drog** – droga je užívána občasně zpravidla z důvodu zvědavosti. Na uživateli nemusí zanechávat žádné následky. Toto stádium se vyznačuje značnou nepravidelností s delšími časovými horizonty.
2. **Příležitostné užívání drog** – užívání drogy se stává životním stylem. Droga je užívána zpravidla ve volném čase uživatele, ne však častěji jak jedenkrát týdně. Zatím se ještě neprojevují výraznější sociální odchylky.

3. **Pravidelné užívání drogy** – užívání drogy se již stává součástí zažitého životního stylu. Uživatel si drogu aplikuje častěji než jedenkrát týdně a pravidelně drogy vyhledává. Začínají se projevovat škodlivé účinky drog a sociální odchylky.
4. **Problémové užívání drog** – v této fázi začíná droga výrazně ovlivňovat soukromí uživatele. Na povrch vyplouvají problémy v rodině, ve škole či v práci. Pravidelnost užívání drogy a její shánění mění dříve zažité zvyky uživatele. U uživatele jsou patrné zdravotní problémy zapříčiněné užíváním drog.
5. **Závislost na droze** – uživatel má pocit, že bez drogy nemůže existovat, a tak podřizuje celý svůj um shánění drogy, či prostředků, za které by si drogu mohl pořídit. Zvyšuje se hladina tolerance a projevují se znatelné psychické i somatické potíže spojené s užíváním drog (Matoušek a kol., 2005, s. 212).

3.4 Vznik závislosti

Existuje mnoho faktorů, které na dítě působí a ovlivňují jeho chování. Podstatnou roli zde hraje genetická výbava, kterou dítě zdědilo po rodičích, se kterou též souvisí tělesná stavba a komplex chemických struktur, jež řídí všechny naše tělesné systémy a které podstatně ovlivňují naše emoce a chování. Dalším faktorem je temperament dítěte. Některé děti reagují na těžké životní situace klidně, zatímco jiné se nedokážou s nepřízní osudu vyrovnat a neustále bojují. Nesmíme dále zapomenout na osobní historii dítěte, kde často nalézáme sťežejní okamžiky, které nepochybně měly a mají silný vliv na formování chování. Takovým okamžikem může být smrt rodiče či sourozence, vážná nemoc svoje nebo příslušníka rodiny, pohlavní zneužívání nebo zanedbávání výchovy. To vše se může odvíjet od výskytu obtíží a rodinné atmosféry, na kterou dítě reaguje mnohem citlivěji než dospělý jedinec. Mladého člověka je možné ovlivnit prostřednictvím vztahů uvnitř rodiny. Pokud jsou rodinné vztahy v pořádku a v rodině panuje pochopení a láska, je zpravidla chování dítěte bezproblémové. Pokud však se dítě cítí být blízkým spojencem určitého člena rodiny, popřípadě je zapojeno do konfliktu mezi rodiči, pak pro něj bývá někdy snazší se vyrovnat se zmatkem v pocitech pomocí vyzývavého nebo zoufalého jednání a útekem od tíživé reality (Elliot, Place, 2002).

V neposlední řadě nesmíme zapomenout na vliv skupiny vrstevníků a subkultury, v níž mladí lidé žijí. Dítě mívá snahu přizpůsobit se lidem, kteří jsou pro ně vzorem, a napodobovat je. Avšak v různých vývojových fázích života se tyto vzory mohou měnit. Zatímco v nižším

věku má dítě za vzor rodiče, v období dospívání se stává vlivnější skupina vrstevníků. Musíme si uvědomit, že poměrnou část delikventního chování zaviní adolescenti, kteří jsou příslušníky některé skupiny vyhledávající vzrušení a fyzické uspokojení. Všechny tyto nežádoucí vlivy, které mohou vést k drogové závislosti, je zapotřebí důsledně potírat (Elliot, Place, 2002).

3.4.1 Somatické a psychologické faktory

Závislým na droze se může stát kdokoli z nás. K tomu, aby člověk užil drogu, je zapotřebí nějakého spouštěcího mechanismu, který může mít nejrůznější formy. K nejvíce ohroženým skupinám, u kterých je riziko nejpravděpodobnější, patří nevyrovaní, nezdrženliví, nesebejistí, schizoidní nebo fyzicky postižení jedinci, kteří nemají vytvořený stabilní svět vnitřních hodnot a kteří kvůli své nemoci, lepšímu výkonu ve sportu, či jen tak ze zvědavosti začnou návykovou látku užívat. Další skupinou tíhnoucí k závislosti mohou být osoby s narušenou nervovou a duševní rovnováhou, které nejsou schopny si mnohdy samy pomoci a těžce se vyrovnávají s nepříjemnými událostmi, které jim způsobují značné nervové vypětí. Takových faktorů však může být nepřeberné množství, poněvadž každý z nás je svým způsobem originál a na každého působí určitá situace odlišně. Takovými situacemi mohou být konflikty v zaměstnání, závažné onemocnění, úmrtí blízké osoby či odloučení od přátel, rodiny. Tito jedinci se zpravidla projevují nízkou sebedůvěrou a asertivitou, bývají často impulzivní, někdy i s prvky vzpurného chování. Mohlo by se zdát, že podobnými problémy si ve svém životě projde snad každý. Ne všichni však kvůli tomu začneme užívat psychotropní či omamné látky. Tomuto jednání jsou v drtivé většině náchylní jen opravdu slabí jedinci se sklony k danému jednání, kteří hledají v droze únik z reality a od svých problémů, ať už jsou fyzického či psychického rázu (Kalina a kol., 2003).

3.4.2 Farmakologické faktory

Závislým se může člověk stát na přírodních i na chemických látkách. Drogově závislým, kteří podstupují odvykací léčbu, jsou lékařem předepisovány léky, jež jsou poskytovány jako náhražka drogy a mohou tak u uživatele vytvořit závislost právě na nich. Jiní lidé se však do stavu závislosti mohou dostat v důsledku nemoci, kdy jsou jim předepisovány léky, které závislost podmiňují. Mohou to být např. hypnotika, antiastmatika, analgetika, antipar-

kinzonika ad. Hlavním cílem léčby by tak měla být minimalizace újmy na zdraví způsobené podávanými léky (Kalina a kol., 2003).

3.4.3 Sociální faktory

Jde o faktory vztahující se k prostředí a podmínkám, ve kterých jedinec žije a pohybuje se. Spočívají nejen ve špatném vlivu rodičů, sourozenců a kamarádů, ale také v subkultuře, v níž mladí lidé žijí. Tyto vlivy zahrnují širokou škálu okolností jako je společenský statut rodiny, rasová příslušnost či sociální hmotné zajištění rodiny. Tyto faktory mohou být velmi rozmanité - od rodiče, který dává špatný příklad dítěti, jeho vyčlenění se z komunity blízkých lidí až po touhu identifikace se silnější skupinou. Všechny tyto faktory mohou vést a podněcovat adolescenta k zahálčivému životu, a tím tak nakročit k delikventnímu a závadnému chování. Jako nejvýznamnější vliv závadného chování můžeme určit rodinu a rodinné zázemí. Rodina zpravidla svým nevhodným chováním, názory, příklady a nejednotnou výchovou vede dítě k její nápodobě, což může vést v budoucnu k rozvoji závislosti. Dále sem spadají vlivy různých nepříznivých životních situací, vytvářejících neutěšené rodinné vztahy, kvůli kterým může mladý jedinec tíhnout ke zneužívání drog, jež naplní jeho potřebu útěku od nepříjemné životní situace. V neposlední řadě nesmíme opomenout ani vliv některých vrstevníků, se kterými se dítě sdružuje. Parta zvláště u dospívajícího jedince přejímá vliv rodiny a má tak silnější vliv než jakákoli jiná autorita. Je nutno poznamenat, že sociální faktory se podepisují na problematice drogových závislostí nejvýrazněji (Kalina a kol., 2003).

4 DROGOVÁ PROBLEMATIKA Z POHLEDU ZÁKONA

Česká republika zastává spíše represivní přístup k drogové problematice doplněný řadou léčebných a preventivních programů, které vykonávají jak státní, tak i nestátní organizace. Mezi hlavní cíle protidrogové politiky České republiky patří: snižování poptávky, dostupnosti a rizik spojených s drogovou problematikou a dále podpora dosažitelnosti účinných přístupů vedoucí k snižování nežádoucích faktorů.

Při delikventním chování jedinců musíme vzít v potaz biologické faktory a výchovu, kdy na sebe navzájem působí osobnost jedince a konkrétní životní situace. Náchylnými se k delikventnímu chování stávají jedinci slabě socializovaní a sociálně nevyzrálí se slabým emocionálním prožíváním.

4.1 Právní úprava tzv. drogových trestných činů v právním řádu České republiky

Trestní zákoník, tedy zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1.1.2010 upravuje tzv. drogové delikty v hlavě sedmé zvláštní části zákoníku. Konkrétně v ustanoveních paragrafů 283 – 289 Trestního zákoníku. Dále je třeba poukázat na korepondující přestupky v § 30 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Je třeba se také zmínit o prováděcích právních předpisech k trestnímu zákoníku.

Úprava v současném trestním zákoně:

Trestní zákoník obsahuje v sedmé hlavě zvláštní části pět trestných činů označovaných jako tzv. drogové delikty. Jsou to:

- 1) Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 Tr. zák.)
- 2) Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedů (§ 284 Tr. zák.)
- 3) Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285 Tr. zák.)
- 4) Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286 Tr. zák.)
- 5) Šíření toxikomanie (§ 287 Tr. zák.) (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění účinném k 1.1.2010)

Společná ustanovení v § 289 Tr. zák.

„Legislativní řešení drogového problému je také ovlivněno závazky plynoucími z uzavřených mezinárodních smluv. Právo kontroly drog je upraveno několika mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána. Současný systém mezinárodní kontroly drog je tvořen Jednotnou úmluvou o omamných látkách, přijatou v New Yorku 30.3.1961 (vyhláška č. 47/1965 Sb.), Úmluvou o psychotropních látkách, přijatou ve Vídni 21.2.1971 (vyhláška č. 62/1989 Sb.), Protokolem o změnách Jednotné úmluvy, přijatým v Ženevě 25.3.1972 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.) a Úmluvou OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, přijatou ve Vídni 20.12.1988 (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.)“ (Jelínek a kol., 2009, s. 697-698).

Omamnou a psychotropní látkou se rozumí návyková látka uvedená v přílohách č. 1-7 zák. č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a nedovoleném nakládání se rozumí, slovy zákona řečeno, neoprávněná výroba, dovoz, vývoz, převoz, nabídnutí, zprostředkování, prodej nebo jiné opatření či přechovávání drogy pro jiného. Prekurzorem je pak určitá látka určená k výrobě drogy uvedená v příloze č. 9 zák. o návykových látkách. Zákon o návykových látkách v § 4 hovoří o povolení k zacházení s těmito látkami a plyne z něj, že povolení vydává Ministerstvo zdravotnictví ČR, není na něj právní nárok, vztahuje se pouze k činnostem v něm uvedeným, vydává se na dobu 1 roku a je nepřevoditelné. Z dalších podmínek zákon stanoví např. bezúhonnost (zák. č. 167/1998 Sb. o návykových látkách).

Trestnost u nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL tak spočívá zejména **ve výrobě** (jakékoli zhotovení nebo vytvoření OPL či přípravku obsahujícího OPL nebo prekurzoru neoprávněným subjektem), přičemž pouhé „*vypěstování rostliny, která slouží k výrobě drogy je opatřením předmětu určeného k nedovolené výrobě jedu, omamné nebo psychotropní látky a je postižitelné podle § 286. Pěstování konopí pro vlastní potřebu v množství větším než malé je samostatným trestným činem podle § 285 odst. 1, pěstování jiných rostlin (než konopí) obsahujících omamnou nebo psychotropní látku v množství větším než malém je trestným činem podle § 285 odst. 2 Tr. zák.*“ (Jelínek a kol., 2009, s. 700-701). Dalšími formami protiprávního jednání kromě výroby jsou **dovoz** (přesun z území jiného státu do ČR), **vývoz** (přemístění z území ČR do jiného státu), **převoz** (přeprava z území jednoho státu na území dalšího státu přes ČR), **nabídnutí** (jednání spočívající v ochetě pachatele

poskytnout OPL jiné osobě), **zprostředkování** (zajištění kontaktu mezi osobami zabývajícími se nakládáním s OPL), **prodání** (včetně odevzdání drogy ze strany prodávajícího kupujícímu). Dále zákon sankcionuje i **jiné opatření jinému** (jiné způsoby nakládání včetně darování nebo výměny). Ustanovení § 283 odst. 1 jako základní skutková podstata neuvádí množství látky nutné pro trestní postih (Jelínek a kol., 2009).

Naproti tomu kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podle § 283 Trestního zákoníku zavádí nově minimální nutný rozsah nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL nutnými pro tento přísnější trestní postih. Takto zákoník hovoří o pojmech značný rozsah, větší rozsah vůči dítěti (osobě mladší 18 let), množství větší než malé vůči dítěti mladšímu 15 let, větší rozsahu vůči dítěti mladšímu 15 let a konečně velký rozsah (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.). Zákonodárce ponechal s výjimkou pojmu větší než malé množství definici těchto rozsahů judikatuře. Pojem většího než malého množství je v souladu s § 289 odst. 2 Tr. zák. určen prováděcím nařízením vlády č. 467/2009 Sb., např. u pervitinu (metamfetaminu) je množství větší než malé určeno více než 2 g, přičemž takováto látka musí obsahovat alespoň 0,6 g účinné psychotropní látky. U marihuany (konopí) se považuje za množství větší než malé více než 15 g sušiny s obsahem nejméně 1,5 g účinné látky THC (nařízení vlády č. 467/2009 Sb.).

Rovněž neoprávněné přechovávání omamných psychotropních látek pro vlastní potřebu (§ 284) je vázáno na takovéto přechovávání v množství větším než malém. Přičemž mírněji trestné je přechovávání omamné látky konopí, pryskyřice z konopí nebo psychotropní látek obsahující THC oproti jiným OPL. Stejně tak nedovolené pěstování rostlin obsahujících OPL pro vlastní potřebu je vázáno na pěstování takových rostlin v množství větším než malém a opět mírněji trestné je pěstování rostlin konopí oproti jiným rostlinám a houbám (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.). Konkrétně u rostliny konopí se podle zákona o návykových látkách zakazuje pěstování indického konopí s vyšším obsahem THC než 0,3. Prováděcí nařízení vlády č. 455/2009 Sb. tak řadí mezi rostliny a houby obsahující OPL např. rostliny konopí, rostliny obsahující DMT, rostliny obsahující meskalin, kokainovník pravý a houby obsahující psilocybin a psilocin a za množství větší než malé se tak považuje více než 5 takovýchto rostlin nebo více než 40 takových hub. Nedovolené pěstování takových rostlin nebo hub ve větším nebo značném rozsahu (opět zákonodárce nedefinoval) je přísněji trestné (nařízení vlády č. 467/2009 Sb.).

Kvalifikované skutkové podstaty drogových deliktů vážou vyšší trestnost i na dosažený prospěch (značný nebo velkého rozsahu) pachatele trestného činu. V souladu s ustanovením § 138 odst. 1, 2 Tr. zák. se za značný prospěch považuje částka nejméně 500 000,- Kč a za velký prospěch částka nejméně 5 000 000,- Kč (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.). V této souvislosti se k pojmu prospěch pachatele drogového trestného činu vyjádřil opakovaně i Nejvyšší soud ČR, např. v publikovaném rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 207/2005, kde konstatoval, že jestliže je trestný čin (tehdy) nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 Tr. zák. spáchán distribucí drog spočívající v jejich nákupu a prodeji, je třeba při posuzování otázky, zda pachatel získal činem značný prospěch od částky, za kterou drogy prodal, odečíst částku, za kterou je nakoupil (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.2.2005 sp. zn. 7 Tdo 207/2005).

4.2 Právní úprava tzv. drogových činů v pohledu přestupku v právním řádu České republiky

Zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, upravuje v § 30 korespondující přestupky na úseky ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. Ze zde uvedených přestupků upozorňují zejména na § 30 odst. 1 písm. j), podle kterého se dopustí přestupku ten, kdo neoprávněně přechovává v malém množství pro svoji potřebu omamnou nebo psychotropní látku. Za tento přestupek je možno uložit pokutu až do 15.000,- Kč. Dále pak např. § 30 odst. 1 písm. f) se dopustí přestupku ten, kdo umožní neoprávněně požívání OPL osobě mladší 18 let, nejde-li o čin přísněji trestný. Za tento přestupek lze uložit pokutu do výše 5.000,- Kč a zákaz činnosti do 1 roku (zák.č. 200/1990 Sb. o přestupcích ve znění pozdějších předpisů).

5 STŘEDNÍ ŠKOLY VE MĚSTĚ KROMĚŘÍŽ JAKO POTENCIONÁLNÍ MÍSTO NAŠEHO VÝZKUMU – STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO POLE

Kroměřížské střední školy jsme si pro náš výzkum zvolili vzhledem k pracovním souvislostem. Při své práci městského strážníka zde často jednám s mladistvými, kteří nezdědka bývají pod vlivem nějaké návykové látky.

Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž

Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž byla založena roku 1950. Střední pedagogickou školu v letech 2008/2009 navštěvovalo 235 žáků a Vyšší odbornou školu v témže období 157 žáků. V současné době škola nabízí studijní obory Předškolní a mimoškolní pedagogika - čtyřletý obor zakončený maturitní zkouškou, Sociální pedagogika – tříleté vyšší odborné studium a Speciální pedagogika – bakalářský obor ve spolupráci s UP Olomouc. Škola dále disponuje rozmanitou škálou volitelných a nepovinných předmětů. Spolupracuje s ostatními školami a školskými zařízeními v rámci města Kroměříž, se státními i nestátními nízkoprahovými organizacemi, jakož i aktivně se podílí na spolupráci s vysokoškolskými zařízeními jako jsou UTB Zlín, MU Brno a UP Olomouc (www.ped-km.cz [on-line], cit. 15.2.2010).

Konzervatoř P. J. Vejvanovského Kroměříž

Konzervatoř P. J. Vejvanovského Kroměříž organizuje vzdělávání ve dvou oborech a to Hudba a Zpěv. Ve školním roce 2008/2009 konzervatoř studovalo celkem 182 žáků, z toho 169 žáků v oboru Hudba a 13 žáků v oboru Zpěv, přičemž celková kapacita školského zařízení je 200 žáků. Škola připravuje žáky pro výkon umělecké a umělecko pedagogické činnosti. Studium konzervatoře má 6 ročníků ukončených absolutoriem. Žáci však mohou studium ukončit již po 4 letech závěrečnou maturitní zkouškou. Absolventi školy se zpravidla uplatňují jako orchestrální hráči, pedagogové odborných uměleckých předmětů, sólisté či hudební redaktoři. Součástí studia je i příprava pro studium na vysoké škole uměleckého nebo pedagogického zaměření (www.konzkm.cz [on-line], cit. 8.2.2010).

Obchodní akademie Kroměříž

Obchodní akademie Kroměříž byla založena roku 1900, s dnešní kapacitou 416 žáků, přičemž počet žáků k 30.9.2008 byl 366. Škola je zařazena do kategorie středních odborných

škol. Jsou zde studijní obory Ekonomické lyceum, který navštěvuje 122 žáků, a Obchodní akademie se 244 žáky. Škola krom všeobecných vzdělávacích předmětů je zaměřena výhradně na ekonomické obory a tímto směrem se ubírá i při přípravě vzdělání pro vysoké školy. V rámci zkvalitnění výuky spolupracuje nejvíce s obchodními akademiemi jižní a střední Moravy. Obchodní akademie Kroměříž dále svým studentům nabízí řadu doplňkových studijních i volnočasových aktivit (www.oakm.cz [on-line], cit. 8.2.2010).

Střední zdravotnická škola Kroměříž

Střední zdravotnická škola Kroměříž byla založena roku 1949. Škola poskytuje středoškolské vzdělávací služby ve dvou hlavních oblastech, a to Zdravotnický asistent a Sociální péče. Celková kapacita školy je 250 žáků přičemž k 30.9.2009 byl skutečný stav studentů na škole 205. Střední zdravotnická škola Kroměříž nabízí vzdělání pro žáky ve zdravotnickém a sociálním směru, v denní i večerní formě. Škola také poskytuje vzdělávací programy pro veřejnost s pořádáním kurzů pro pracovníky sociálních služeb a pro ošetřovatele. Studenti svou praxi vykonávají převážně v rámci Nemocnice Kroměříž a.s., ke které škola bezprostředně přiléhá. Škola dále žákům poskytuje zapojení se do zájmových kroužků a kurzů pro studenty souvisejících se zdravotnickou problematikou (www.szskm.cz [on-line], cit. 8.2.2010).

Střední škola – Centrum odborné přípravy technické Kroměříž

Střední škola – Centrum odborné přípravy technické Kroměříž byla založena v roce 1941. Školu můžeme rozdělit do dvou vrstev. Vedle středoškolských oborů zakončených maturitní zkouškou, které k 30.9.2009 navštěvovalo 98 žáků, také na učební odborné předměty, které navštěvuje 590 žáků. Dohromady mělo tedy Centrum odborné přípravy technické pro studijní rok 2008/2009 688 studentů. Škola se zabývá výukou v oblasti technického vzdělávání a nabízí studijní obory jako jsou Zámečnick, Obráběč kovů, Elektrikář, Instalatér, Automechanik, Klempíř, Autotronik, Mechanik seřizovač ad. Odborný výcvik je vyučován především na vlastních pracovištích SŠ - COPT Kroměříž. Se specifickými pracovním příslušenstvím se mohou žáci seznámit u specializovaných firem, se kterými škola spolupracuje. Dále škola spolupracuje se všemi školami, které v našem kraji vyučují stejné nebo podobné obory a se svými žáky se účastní realizací mezinárodních projektů s partnerskými zahraničními organizacemi (www.coptkm.cz [on-line], cit. 8.2.2010).

Střední škola hotelová a služeb Kroměříž

Střední škola hotelová a služeb Kroměříž byla založena roku 1993. Disponuje řadou učebních, středoškolských i návazných středoškolských oborů jako jsou Kuchař-číšník, Pekař, Cukrář, Hotelnictví a turismus, Podnikání, Chovatel koní a jezdec, Zedník, Zahradnické práce ad. Celkem k 30.9.2009 bylo přítomno studiu 919 žáků z toho 411 v maturitních oborech a 508 v učebních oborech. Škola převážně u pohostinských studijních oborů nabízí velkou škálu specializovaných kurzů a odborných praxí v zahraničí či vyhlášených tuzemských hotelech. Účastní se také se svými žáky již řadu let gastronomických soutěží a aktivně se zapojuje do rozvojových a mezinárodních programů. Pro všechny své studenty nabízí řadu volnočasových a studijních aktivit (www.hskm.cz [on-line], cit. 8.2.2010).

Arcibiskupské gymnázium Kroměříž

Arcibiskupské gymnázium Kroměříž bylo založeno olomouckým arcibiskupem Bedřichem z Fürstenberka roku 1854. Nefungovalo však v podobě, jak ji známe dnes. Na Arcibiskupské gymnázium byl ústav přeměněn až v roce 1910. Dnes studentům nabízí čtyř a šestileté studijní programy zakončené maturitní zkouškou. Škola nabízí velké množství naučných studijních projektů prohlubujících intelekt a zdravého ducha studenta. Může se právem chlubit mohutnou škálou studijních i poznávacích aktivit jak u nás v ČR, tak i v zahraničí. Počet studentů arcibiskupského gymnázia pro studijní rok 2008/2009 čítal 469 (www.agkm.cz [on-line], cit. 8.2.2010).

Vyšší odborná škola potravinářská a Střední průmyslová škola mlékárenská Kroměříž

Vyšší odborná škola potravinářská a Střední průmyslová škola mlékárenská Kroměříž byla založena roku 1902. SPŠM, která nabízí dva studijní obory Analýza potravin a Technologie potravin, ve školním roce 2008/2009 navštěvovalo 105 žáků a VOŠ s oborem Technologie a hygiena potravin navštěvovalo 50 žáků. Celkem tedy počty činily pro studijní rok 2008/2009 155 studentů. Škola ve svém působení spolupracuje s řadou středních a vysokých škol po celé České republice. Součástí školské výuky jsou i nově akreditované obory vedené pod záštitou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Svým studentům škola poskytuje řadu odborných exkurzí a praxí v potravinářském průmyslu a účastní se také řady rozvojových a mezinárodních projektů (www.vospaspsm.cz [on-line], cit. 8.2.2010).

Gymnázium Kroměříž

Gymnázium Kroměříž bylo založeno roku 1882 skupinou kroměřížských vlastenců v čele s doktorem práv Janem Kozánkem. Ve školním roce 2008/2009 gymnázium navštěvovalo 593 studentů. Hlavním rámcem studia na této škole je příprava žáka na další studium na vysoké škole, a to prostřednictvím čtyř a osmiletých studijních oborů. Škola nabízí žákům množství zájmových a rozvojových kroužků a aktivit a se svými studenty se aktivně účastní různých veřejně prospěšných akcí. Škola se podílí na řadě tuzemských i mezinárodních projektů a svým žákům poskytuje možnost studia v zahraničí.

Střední škola podnikatelská a Vyšší odborná škola s.r.o. Kroměříž

Střední škola podnikatelská v Kroměříži vznikla roku 1993. Do dnešní známé podoby se však dostala až roku 1996, kdy byla na škole nově zřízena i Vyšší odborná škola. Střední škola podnikatelská a Vyšší odborná škola s.r.o. Kroměříž nabízí studium ve vzdělávacích programech s maturitní zkouškou v oborech Ekonomika a podnikání a Podnikatel. Vyšší odborná škola v současné době nabízí studium vyššího odborného vzdělání v oboru Daňová a finanční správa v denní i dálkové formě studia a Turismus pouze v denní formě. Součástí studijních programů jsou i odborné praxe, při kterých získávají studenti osobní zkušenosti s danou problematikou. Ve školním roce 2008/2009 se denní formy studia na střední škole účastnilo celkem 381 žáků a na vyšší odborné škole celkem 83 žáků. Dálkové formy studia se v obou odvětvích účastnilo celkem 280 studentů. Škola se účastní se svými žáky nejrozličnějších mezinárodních projektů a odborných praxí u nás i v zahraničí.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 ZÁKLADNÍ INFORMACE O VÝZKUMU

Téma: Zkušenosti středoškoláků s drogami ve městě Kroměříž

V této bakalářské práci si klademe za cíl ověřit předpoklady týkající se zkušeností studentů kroměřížských středních škol s návykovými látkami. Budeme zjišťovat také dostupnost drog, cigaret, alkoholu studentům, počet případných uživatelů a míru závislosti na zneužívané látce.

6.1 Výzkum v oblasti drogové problematiky a postojů mladistvých k drogám

Moderní doba přináší stále častější zneužívání návykových látek, a to stále nižšími věkovými kategoriemi. Že se jedná o problém aktuální, dokládají i preventivní programy vypracovávané jednotlivými školami, Policií ČR i městskou policií, neziskovými nízkoprahovými zařízeními, a také předchozí prováděné výzkumy. Výsledky některých z nich pro srovnání přinášíme.

Souhrn výsledků ESPAD 2007 v České republice

- Ve srovnání s předchozím obdobím byla zaznamenána **stabilizace situace v oblasti zkušeností mládeže s nelegálními drogami** – oproti r. 2003 došlo k poklesu zkušeností se všemi sledovanými drogami s výjimkou konopných látek. U konopných látek je situace srovnatelná s r. 2003 - došlo tedy k **zastavení nárůstu zkušeností** pozorovaného od poloviny 90. let. Zároveň došlo k poklesu subjektivně vnímané dostupnosti nelegálních drog (s výjimkou konopných látek) a k nárůstu subjektivně vnímaných rizik spojených s jejich užitím.
- U nelegálních drog uváděli respondenti v r. 2007 nejčastěji **zkušenosti s užíváním konopných látek** (45,1 %). Na dalších místech se objevují zkušenosti s užíváním **léků se sedativním účinkem** (9,1 %), s užitím **halucinogenních hub** (7,4 %) a s **čicháním rozpouštědel** (7,0 %). Zkušenosti s LSD (5,0 %), extází (4,6 %) a amfetaminy (3,5 %) jsou méně časté, zkušenosti s drogami typu heroin a kokain jsou v populaci šestnáctiletých minimální (2,0 %, resp. 1,1 %).

- Užívání nelegálních drog v posledních 12 měsících se vzhledem k věku respondentů příliš neliší od celoživotního užívání. V posledních 30 dnech užilo marihuanu 18,5 % šestnáctiletých, těkavé látky téměř 2 %, užití ostatních drog se pohybuje do 1 %.
- Ve věku 15-19 let má tedy odhadem v ČR alespoň jednu zkušenost s nelegální drogou (konopnými látkami) **necelých 300 tis. osob**, v posledním měsíci asi 120 tis. osob.
- Průzkum v r. 2007 opětovně potvrdil **rozdíly v užívání drog mezi pohlavími** - chlapci uvádějí vyšší zkušenosti s nelegálními drogami než dívky.
- Při regionálním srovnání se projevíly **významné rozdíly mezi kraji ČR**. Zkušenosti s drogami mají nejvíce šestnáctiletí studenti v Ústeckém a Karlovarském kraji, za nimi následují Liberecký a Olomoucký kraj. Regionální rozdíly jsou patrné i co do typu užívaných drog a jejich dostupnosti.
- **Denně kouří (tabákové) cigarety 25 % šestnáctiletých, z nich je téměř 8 % silných kuřáků** (vykouří denně více než 11 cigaret). Podíl denních kuřáků mezi r. 2003 a 2007 mírně poklesl, a to především u chlapců, zatímco u dívek byl zaznamenán mírný nárůst.
- **V užívání alkoholických nápojů se situace od 90. let významně nezměnila**, což je vzhledem k relativně vysoké spotřebě alkoholu mezi mladými lidmi v ČR varující údaj. Nadměrné dávky alkoholu (5 a více sklenic při jedné příležitosti) více než 3krát v posledním měsíci konzumovalo 20 % studentů.
- Oproti r. 2003 došlo **k poklesu subjektivně vnímané dostupnosti** cigaret a alkoholu, ovšem zároveň také **k poklesu subjektivně vnímaných rizik** spojených s kouřením a častým pitím alkoholu (www.drogy-info.cz [on-line], cit. 10.2.2010, doslovná citace, souhrn výsledků ESPAD 2007).

Souhrn výsledků NEAD 2000 v okrese Kroměříž

Proběhlá výzkumná studie NEAD 2000 v okrese Kroměříž prokázala významné změny ve sledovaných ukazatelích týkajících se zkušenosti mládeže ve věku 14-19 let s alkoholem, nikotinem a ilegálními nealkoholovými drogami. Ve výzkumu bylo prostřednictvím dotazníku osloveno 932 respondentů představujících reprezentativní výběrový soubor pro uvedený region.

Mezi nejvýznamnější výsledky regionální studie NEAD 2000 v okrese Kroměříž patří:

- 1) První opilost v životě do svých 15 let (včetně) zažilo **52,7 %** středoškoláků. **12,5 %** tuto zkušenost učinilo dokonce do 13 let (včetně).
- 2) Celkově kouří pravidelně cigarety **46,9 %** oslovených středoškoláků. **31 %** jich začalo pravidelně kouřit do svých 15 let (včetně).
- 3) **17,4 %** středoškoláků má zkušenost se zneužitím léků.
- 4) **20,9 %** středoškoláků v okrese Kroměříž má zkušenost s nelegální drogou a tuto zkušenost hodlá v budoucnu opakovat. **50 %** středoškoláků zkušenost s nelegální drogou nemá a ani ji učinit nechce.
- 5) **48,2 %** oslovených středoškoláků má zkušenost s nelegální nealkoholovou drogou.
- 6) První zkušenost s nelegální nealkoholovou drogou má **32 %** středoškoláků do 15 let (včetně). Největší procento mládeže učiní zkušenost s drogou ve věku 14-16 let.
- 7) S marihuanou nebo hašišem má zkušenost **42,9 %** středoškoláků.
- 8) Zkušenost s těkavými látkami má v okrese Kroměříž **11,7 %** středoškoláků. S pervitinem má zkušenost **7,8 %** oslovených středoškoláků.
- 9) Opakovanou zkušenost s marihuanou nebo hašišem v posledním měsíci má asi **9,5 %**
- 10) Svoji první nelegální nealkoholovou drogu v životě získala **95,9 %** středoškoláků od někoho v blízkém okolí (kamaráda, partnera, známého, sourozence apod.). Pouze **4,1 %** ji získali od někoho, koho neznali (www.odrogach.cz [on-line], cit. 10.2.2010, doslovná citace, souhrn výsledků NEAD 2000).

6.2 Výzkumný problém

Jaké postoje k drogám zaujímají současní středoškoláci v městě Kroměříž?

Jak velká je informovanost středoškoláků v městě Kroměříž o drogové problematice?

Jaké jsou osobní zkušenosti adolescentů s návykovými látkami?

6.2.1 Dílčí výzkumné problémy

Jaké odlišnosti jsou popsatelné ve vztahu k drogové problematice mezi chlapci a dívkami?

Projevuje se na zneužívání návykových látek skutečnost, že středoškoláci SŠ v Kroměříži žijí v neúplných rodinách?

Je nejčastější užívanou drogou marihuana?

Zajímá nás, zda by respondenti oznámili rodičům, že někdo z jejich známých užívá drogy.

Jaký je názor mladistvých na případnou legalizaci tzv. měkkých drog?

Z jakých zdrojů získávají informace o nebezpečnosti drog?

Zajímá nás, kolik je mezi mladistvými konzumentů tabákových výrobků.

Vymezení klíčových pojmů

Drogy – pro účely tohoto výzkumu jsou myšleny legální i nelegální návykové látky.

6.3 Cíle výzkumu

Policie si stejně jako školy a rodiče uvědomuje nutnost prevence, a proto jsou někteří její příslušníci vyčleněni a připravováni k preventivní práci s mládeží.

Výsledek tohoto výzkumu se bude odvíjet od otevřenosti odpovědí respondentů. Na základě předvýzkumu víme, že jsou ochotni odpovídat otevřeně na naše otázky týkající se závislostí.

Hlavním cílem výzkumu je zjištění zkušeností adolescentů s drogovou problematikou.

Díličními cíli výzkumu jsou odpovědi na jednotlivé otázky, tak jak byly formulovány ve výzkumných problémech.

6.4 Metodika výzkumu

- Aplikovaný, empirický, kvantitativní výzkum
- Popisný výzkumný problém
- Dotazníkové šetření
- Náhodný výběr
- Technika: dotazník, analýza dat

Konstrukce výzkumného nástroje

Aby byla návratnost dotazníků co nejvyšší, bylo potřeba, aby respondenti odpovídali přímo ve vyučovacích hodinách. Po získání souhlasu ze strany škol bylo třeba přizpůsobit se jejich provozu a brát ohled na co nejmenší narušení výuky. Z tohoto důvodu jsme se nemohli zúčastnit výzkumu ve všech třídách osobně, a tak byl administrátorům předán komentář k vyplňování dotazníku (viz Příloha P III).

Kvůli jednotnému charakteru odpovědí jsou v dotazníku použity uzavřené, případně polootevřené otázky.

6.4.1 Předpoklad výsledků dotazníkového šetření

Pro stanovení výsledků našeho šetření jsme si stanovili tyto dílčí předpoklady:

- 1) V souladu s dostupnými studiemi předpokládáme, že mezi uživateli nelegálních drog budou více zastoupeni chlapci.
- 2) Předpokládáme, že k experimentování s drogami budou mít blíže mladiství žijící v neúplných rodinách.
- 3) Dále předpokládáme, že nejčastější bude zkušenost s marihuanou, která je obvykle považována za startovací drogu.
- 4) Domníváme se, že odpověď na otázku, zda by oznámili rodičům, že někdo z jejich známých užívá drogy, bude záporná.
- 5) Přestože některé politické strany chtěly získat přívržence mezi mladými voliči návrhem legalizovat lehké drogy, počítáme s tím, že většina respondentů bude spíše proti legalizaci.
- 6) Vzhledem k tomu, že školy dnes mají vypracovány školní preventivní programy, dá se očekávat, že nejvíce informací o nebezpečnosti drog získali respondenti ve škole nebo na akci pořádané školou.
- 7) Dále předpokládáme, že přestože zákon zakazuje prodej cigaret mladistvým, bude ve zkoumaném vzorku nezanedbatelný počet kuřáků, a to i pravidelných.

ad 1) K zodpovězení této otázky poslouží dotazníkové položky č. 1, 11

ad 2) K potvrzení nebo vyvrácení tohoto předpokladu poslouží otázka č. 3, 11

ad 3) Pro ověření tohoto předpokladu slouží otázka č. 11

ad 4) Odpověď získáme z otázky č. 18

ad 5) Předpoklad je zkoumán otázkou č. 20

ad 6) Předpoklad ověříme nebo vyvrátíme otázkou č. 21

ad 7) Zajímá nás, jak často se u otázky č. 4 budou vyskytovat odpovědi c), d)

6.4.2 Popis souboru

- **Základní soubor:** výzkum bude probíhat mezi studenty druhých ročníků středních škol, tedy ve věku 16 – 17 let.
- **Výběrový soubor:** vznikl záměrným rozhodnutím podrobit šetření studenty druhých ročníků maturitního studia, poté jsme postupovali náhodným výběrem nejméně poloviny tříd daného ročníku na konkrétní střední škole.
- **Předpokládaný rozsah:** cca 500 respondentů.

Realizace tohoto výzkumu probíhala ve spolupráci s řediteli, preventisty či jinými pedagogickými pracovníky škol po předchozím souhlasu s provedením výzkumu. Toho bylo dosaženo na základě předchozí elektronické či osobní komunikace na těchto školách:

- Arcibiskupské gymnázium Kroměříž, Pilařova 3, 767 01 Kroměříž
- Centrum odborné přípravy technické Kroměříž, Nábělkova 539, 767 01 Kroměříž
- Gymnázium Kroměříž, Masarykovo náměstí 496, 767 01 Kroměříž
- Střední škola hotelová a služeb Kroměříž, Na Lindovce 1463, 767 27 Kroměříž
- Konzervatoř P. J. Vejvanovského Kroměříž, Pilařova 7, 767 64 Kroměříž
- Vyšší odborná škola potravinářská a Střední průmyslová škola mlékárenská Kroměříž, Štěchovice 1358, 767 54 Kroměříž
- Obchodní akademie Kroměříž, Obvodová 3503, 767 11 Kroměříž
- Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž, 1. máje 221, 767 59 Kroměříž
- Střední škola podnikatelská a Vyšší odborná škola s.r.o., Tovačovského 337, 767 01 Kroměříž

6.5 Časové rozvržení výzkumu

Výzkum probíhal od října 2009 do března 2010 a lze jej rozdělit takto:

- Výběr tématu, stanovení výzkumného problému (říjen 2009).

- Zvolení vhodné metodiky, vyhotovení nástroje a zajištění technických podmínek k provedení předvýzkumu (1. polovina listopadu 2009).
- Aplikace předvýzkumu na vybraném vzorku, provedení zkoušky výzkumného nástroje (2. polovina listopadu 2009).
- Vyhodnocení a provedení úprav výzkumného nástroje (2. polovina listopadu 2009).
- Provedení hlavního výzkumu, sběr dat (leden, únor 2010). Trvání sběru dat bylo odvislé od možností škol, tak aby výzkum nenarušoval chod běžné výuky.
- Kontrola, třídění a kódování dotazníků (1. polovina března 2010).
- Zpracování výzkumného nástroje, provedení analýzy dat (2. polovina března 2010).
- Formulace závěrů výzkumného šetření (duben 2010).

6.6 Předvýzkum

Pomocí dotazníkového šetření jsme v předvýzkumu sledovali kvalitu výzkumného nástroje. Bylo zjišťováno, zda jsou otázky položené respondentům v dotazníku srozumitelné, a tudíž dokáží samostatně na zadané otázky odpovědět. Předvýzkum byl uskutečněn v jediné škole u respondentů druhého ročníku učebního oboru bez maturity v počtu 28 osob. Záměrně byl předvýzkum uskutečněn v druhém ročníku z důvodu testování srozumitelnosti otázek dotazníku, neboť plnohodnotného výzkumu se budou účastnit právě studenti druhých ročníků středních škol. Systém a zpracování položených otázek v dotazníku nás vedl k predikci, že respondenti správně porozumí položeným otázkám, což se později potvrdilo. Autorem předvýzkumu byl pouze a výhradně zadavatel výzkumu (viz Příloha P I).

Úprava některých položek dotazníku na základě závěrů z předvýzkumu

- Položka č. 11 – došlo k úpravě k přechodu na otázku č. 16, pokud respondent dosud neměl žádné zkušenosti s drogou, jelikož byla tato otázka zodpovězena některými účastníky výzkumu i tehdy, pokud odpovídali, že nemají zkušenost s drogou.
- Položka č. 14 – byla pozměněna položená otázka z důvodu lepší srozumitelnosti.
- Položka č. 19 – došlo k doplnění odpovědi v bodě (a) z důvodu lepší srozumitelnosti odpovědi.

Součástí předvýzkumu bylo provedení šetření, zda budou respondenti ochotni odpovídat a upřímně se vyjadřovat v citlivých otázkách č. 11 – 15, (viz Příloha P I a P II). Osobním přístupem, zaručením anonymity a nepostižitelnosti respondentů bylo docíleno ochoty spolupráce a upřímnosti při vyplňování dotazníku.

6.7 Popis výzkumu

Pro dotazníkové šetření jsme zvolili věkovou kategorii 16 – 17letých. Jako nejeftivnější se nám jeví obrátit se na studenty 2. ročníku středních škol v Kroměříži. Na základě předběžných domluv s řediteli škol došlo k výběru konkrétních tříd, ve kterých byly dotazníky zadány k vyplnění. Vzhledem k předpisům, které školy mají, by museli být vyučující přítomni i v případě, že bychom dotazníky zadali osobně. Proto nám ředitelé nabídli, že zadání provedou konkrétní pedagogové, jimž budou poskytnuty potřebné nástroje (dotazníky, komentář k vyplňování, obálky k odevzdání vyplněných dotazníků).

Zajímá nás, zda jsou odlišnosti v konzumaci nelegálních drog mezi chlapci a dívkami. Chceme ověřit, že k experimentování s drogami budou mít blíže mladiství žijící v neúplných rodinách. Dále, že nejčastější bude zkušenost s marihuanou, která je obvykle považována za startovací drogu. Domníváme se, že odpověď na otázku, zda by oznámili rodičům, že někdo z jejich známých užívá drogy, bude záporná. Přestože některé politické strany chtěly získat přívržence mezi mladými voliči návrhem legalizovat lehké drogy, počítáme s tím, že většina respondentů bude spíše proti legalizaci. Vzhledem k tomu, že školy dnes mají vypracovány školní preventivní programy, dá se očekávat, že nejvíce informací o nebezpečnosti drog získali respondenti ve škole nebo na akcích pořádaných školou. Dále předkládáme, že přestože zákon zakazuje prodej cigaret mladistvým, bude ve zkoumaném vzorku nezanedbatelný počet kuřáků, a to i pravidelných.

Samotnému výzkumu pochopitelně předcházela předvýzkum, který měl za úkol ověřit srozumitelnost otázek pro respondenty.

7 REALIZACE HLAVNÍHO VÝZKUMU

Předcházející kapitola se zabývala teoretickou stránkou chystaného výzkumu, kde jsme se zabývali zvolením vhodné výzkumné metodiky a strategie. Výzkumný nástroj byl odzkoušen v praxi pomocí předvýzkumu, během něhož byla zjišťována dobrá srozumitelnost otázek respondentům. V této kapitole se budeme dále zabývat popisem realizace hlavního výzkumu a konkrétními výstupy zjištěnými tímto výzkumem.

7.1 Hlavní výzkum

Zadání dotazníkového šetření hlavního výzkumu bylo po dohodě s řediteli, či jinými pedagogickými pracovníky škol dohodnuto tak, že předložení dotazníků respondentům a sběr dat provede škola prostřednictvím zainteresovaných pracovníků zabývajících se prevencí. Této schůzky jsme využili ke zjištění, jak školy přistupují k drogové problematice. Při této příležitosti se nám podařilo seznámit se s programem protidrogové prevence. Z něj pak čerpáme v jedné z kapitol teoretické části (viz podkapitoly 2.1 Školní preventivní strategie v oblasti návykových látek na středních školách, 2.1.1 Opatření v případě výskytu návykové látky u žáků a 2.1.2 Opatření v případě konzumace návykové látky žákem).

Jelikož výzkumný vzorek byl na školách v rozsahu nejméně poloviny tříd daného ročníku konkrétní střední školy a sběry dat bylo třeba přizpůsobit rozvrhům škol, kolidovaly termíny s časovými možnostmi výzkumníka, a proto nebylo reálné účastnit se veškerého sběru dat osobně.

Výzkum byl náhodným způsobem aplikován vždy nejméně u poloviny tříd daného ročníku na konkrétní střední škole, které studují jakýkoli obor zakončený maturitní zkouškou. Dané třídy byly vybrány buďto přímo řediteli škol, nebo pověřenými pedagogickými pracovníky. U osmi z deseti oslovených středních škol se zúčastnily výzkumu vždy 2 třídy 2. ročníku tak, jak bylo naplánováno. U dvou škol (Střední škola podnikatelská a Vyšší odborná škola s.r.o. Kroměříž a Vyšší odborná škola potravinářská a Střední průmyslová škola mlékárenská Kroměříž) se výzkumu zúčastnila vždy pouze 1 třída 2. ročníku, jelikož byly jediné z celé školy. Pokud nebyla možná naše přítomnost, ať už na základě časových možností, nebo na základě přání ředitelů škol, byl vždy škole poskytnut patřičný počet dotazníků, komentář k vyplňování a obálky k odevzdání vyplněných dotazníků.

7.2 Rozbor a interpretace dat hlavního výzkumu

Výzkumný soubor se skládal z žáků učebních oborů zakončený maturitní zkouškou, studentů středních odborných škol a gymnázií. V našem výzkumném vzorku se vyskytuje dvojnásobný počet dívek než chlapců, což je dáno složením škol. Naopak nebyl zjištěn výrazný rozdíl v počtu respondentů žijících v městech a vesnicích. Naším hlavním cílem bylo tedy posouzení výzkumného vzorku jako celku.

7.2.1 Kvantitativní ukazatele výzkumu

Záměrný vzorek se skládal z 2. ročníků studijních oborů ukončených maturitní zkouškou a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, a to jak na gymnáziích, tak i na středních školách a odborných učilištích ve městě Kroměříž. Podmínkám výzkumu odpovídalo celkem 24 tříd, z toho se našeho výzkumu zúčastnilo celkem 18 tříd. Záměrem výzkumníka bylo podrobit zkoumání náhodným výběrem alespoň polovinu tříd z celkového počtu tříd 2. ročníku na dané škole, což se povedlo. Podle údajů získaných od kompetentních pedagogických pracovníků velikost základního souboru čítala 645 respondentů, z nichž se našeho výzkumu zúčastnilo 428 respondentů. Po vyřazení 49 dotazníků (viz důvody níže) zůstalo 379 relevantních dotazníků.

Z celkového počtu dotazníků jich bylo vyřazeno 49 kusů. Z toho:

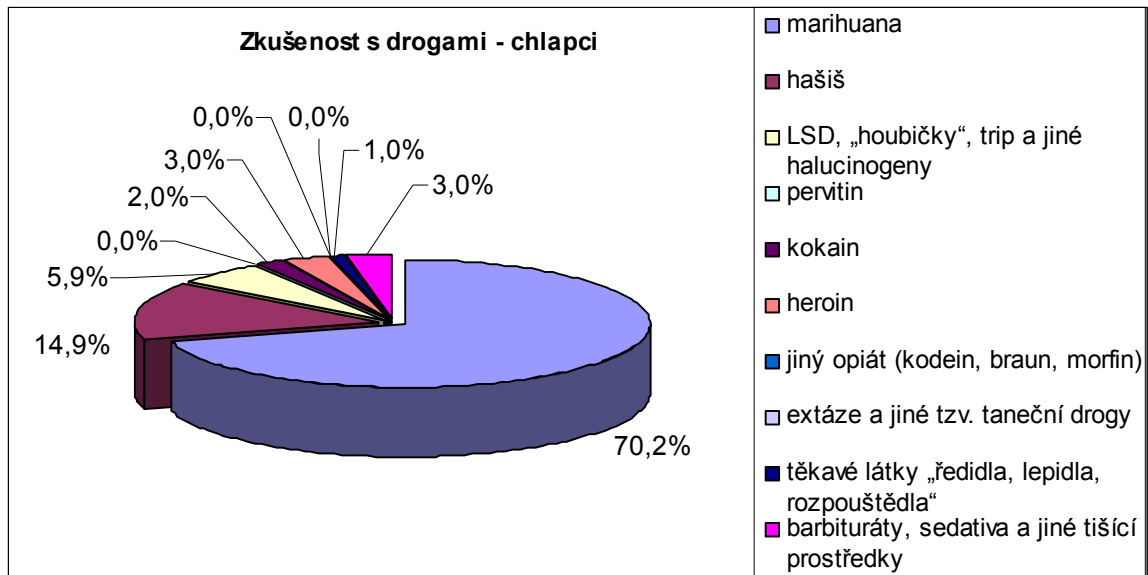
- 33 respondentů uvedlo svůj věk 18 a více
- 11 respondentů neuvedlo svůj věk vůbec
- 5 dotazníků bylo vyřazeno z důvodu nesmyslných či vulgárních odpovědí

7.2.2 Analýza a interpretace dat získaných výzkumem

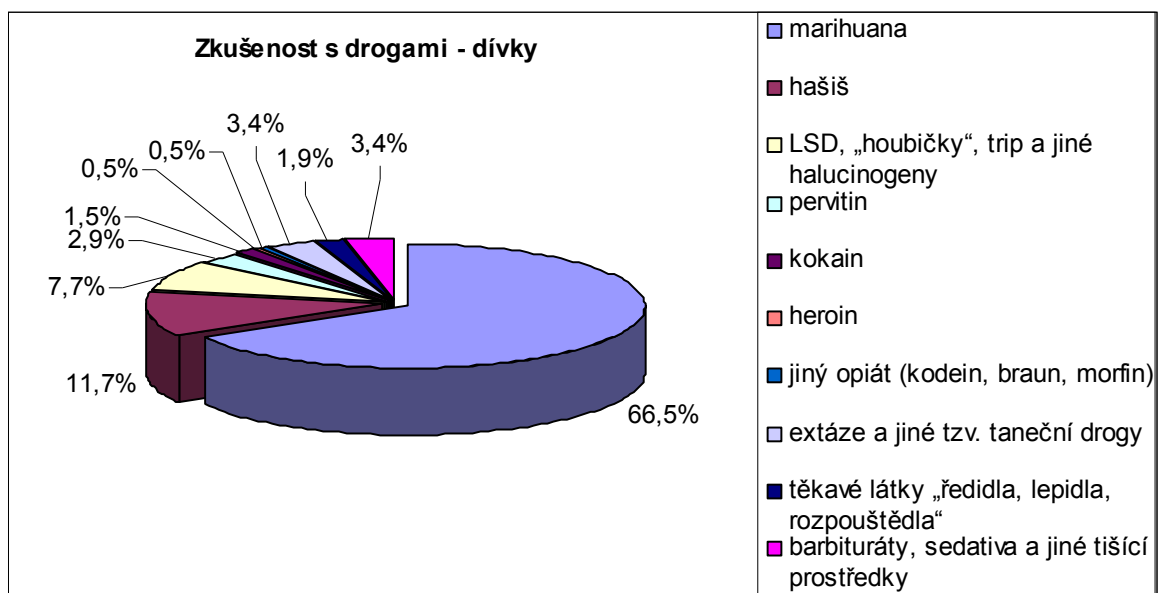
Analýzu dotazníkového šetření jsme pojali jako rozbor dílčích výsledků týkajících se vymezených výzkumných problémů (viz podkapitola 6.2.1 Dílčí výzkumné problémy). Potvrzení respektive vyvrácení těchto předpokladů prezentujeme v této kapitole.

P1 V souladu s dostupnými studiemi (viz ESPAD 2007) předpokládáme, že mezi uživateli nelegálních drog budou více zastoupeni chlapci.

Obrázek 1 Drogová zkušenost chlapců

Obrázek 2 Drogová zkušenost dívek

Komentář

Zajímá nás, zda v souladu s dostupnými výzkumy budou více zkušeností s nelegálními drogami uvádět chlapci.

Interpretace

Zjistili jsme, že zkušenosti s jednotlivými nelegálními drogami mají obě pohlaví přibližně stejné. Rozdíly byly skutečně minimální, rozdíl mezi chlapci a dívkami u jednotlivých druhů drog nepřesáhl 4 %.

Závěr

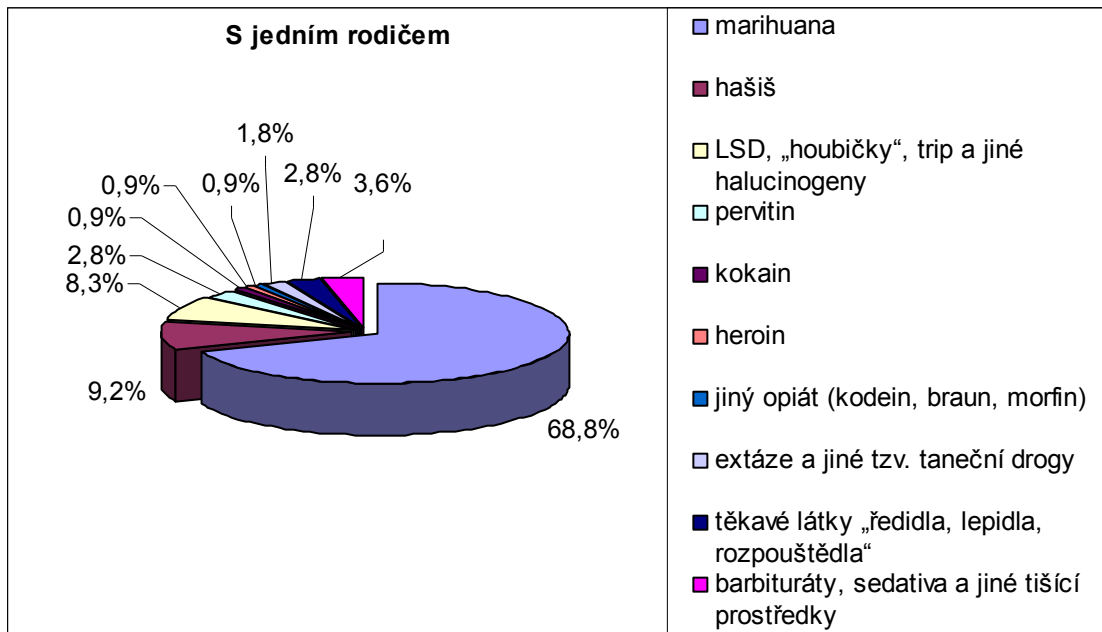
Na základě výstupů z dotazníkového šetření P1 odmítáme.

P2 Předpokládáme, že k experimentování s drogami budou mít blíže mladiství žijící v neúplných rodinách

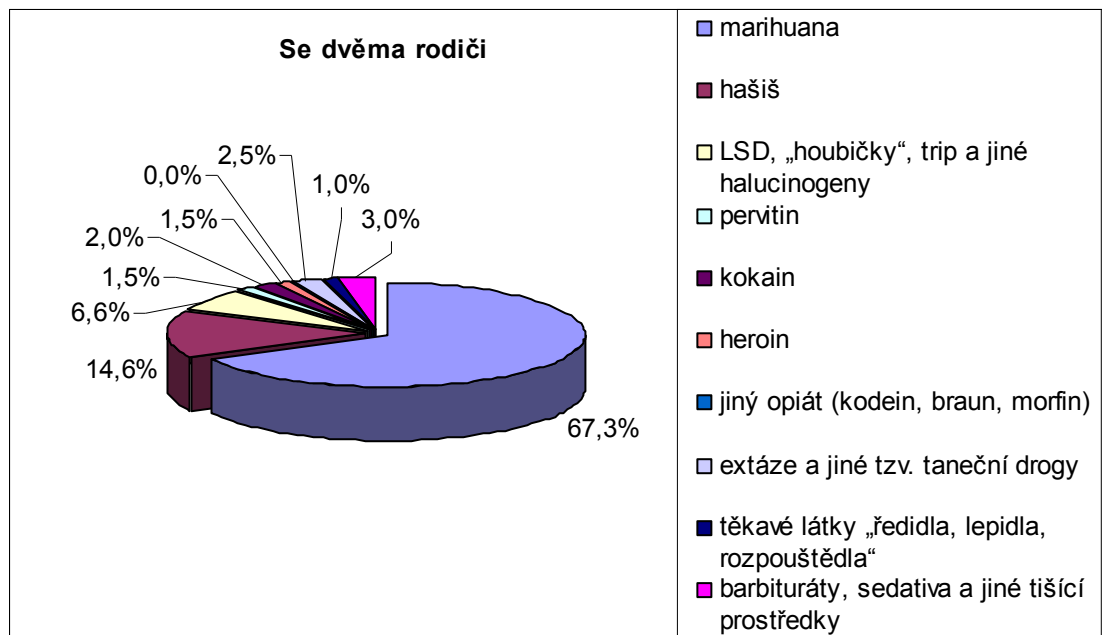
Tabulka 1 Podíl respondentů podle rodinného zázemí

zkoumaný vzorek		
	absolutní četnost	relativní četnost %
respondent žijící s jedním rodičem	112	29,6 %
respondent žijící se dvěma rodiči	267	70,4 %
celkem	379	100 %

Obrázek 3 Respondenti žijící s jedním rodičem

Obrázek 4 Respondenti žijící s oběma rodiči

Komentář

Pro účely tohoto zkoumání bylo stanoveno kritérium života v úplné nebo neúplné rodině. Předpokládali jsme, že k experimentování s drogami budou mít blíže mladiství žijící v neúplných rodinách.

Interpretace

Stanovení tohoto předpokladu vycházelo z obecně rozšířeného názoru, že neúplné rodiny vedou k problémovému chování mladistvých.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že 70,4 % žije v úplných rodinách a 29,6 % žije v neúplných rodinách. V obou skupinách byly více než dvě třetiny osob uvádějících zkušenost s drogou. Zajímavé bylo zjištění, že experimentování s jednotlivými druhy drog se v obou skupinách výrazně neliší (viz obrázek 1, 2). Jediný výraznější rozdíl byl při zkušenosti s hašišem, kde počet kladných odpovědí ve skupině respondentů žijících s oběma rodiči byl o 5,4 % vyšší. Výsledek, který jsme získali, vypovídá o změnách, kterými naše společnost prochází, a je varováním, že ani děti z úplných rodin nejsou vůči drogám chráněny.

Závěr

Na základě výstupů z dotazníkového šetření předpoklad P2 odmítáme.

P3 Předpokládáme, že nejčastější zkušenost u respondentů bude s marihuanou, která je obvykle považována za startovací drogu

Tabulka 2 Zkušenosti s jednotlivými druhy drog

zkoumaný vzorek		
	absolutní četnost	relativní četnost %
marihuana	208	67,8 %
hašiš	39	12,7 %
LSD, „houbičky“, trip a jiné halucinogeny	22	7,2 %
pervitin	6	2 %
kokain	5	1,6 %
heroin	4	1,3 %
jiný opiát (kodein, braun, morfin)	1	0,3 %
extáze a jiné tzv. taneční drogy	7	2,3 %
těkavé látky „ředidla, lepidla, rozpouštědla“	5	1,6 %
barbituráty, sedativa a jiné tišící prostředky	10	3,2 %
celkem	307	100 %

Komentář

Z celkového počtu 379 respondentů uvedlo nějakou zkušenost s nelegální drogou 212 osob, což je 55,9 %. 208 osob odpovědělo kladně na otázku, zda mají zkušenost s marihuanou což je 67,8 % respondentů, kteří uvedli zkušenost s drogou. Mezi respondenty bylo 167 osob, které neměly žádnou zkušenost s nelegální drogou, což činí 44,1 % z celkového zkoumaného vzorku.

Interpretace

Z uvedených výsledků vyplývá, že zkušenosti s drogou má nadpoloviční většina mladistvých. Potvrdili jsme, že nejčastěji užitou nelegální návykovou látkou je marihuana, k jejímuž užití se přihlásilo 208 osob. Ještě zajímavější je tento výsledek, pokud se podíváme na skutečnost, že těchto 208 respondentů patří mezi 212 oslovených, kteří uvedli nějakou zkušenost s drogou. Vůči výzkumu NEAD 2000, který probíhal v okrese Kroměříž, jsme zaznamenali nárůst zkušeností s marihuanou o 12 % (viz podkapitola 6.1 Výzkum v oblasti drogové problematiky a postoje mladistvých k drogám, str. 39).

Závěr

Na základě výstupů z dotazníků předpoklad P3 přijímáme.

P4 Domníváme se, že odpověď na otázku, zda by oznámili rodičům, že někdo z jejich známých užívá drogy, bude záporná

Tabulka 3 Oznámení rodičům, že někdo ze známých užívá drogy

zkoumaný vzorek		
	absolutní četnost	relativní četnost %
určitě ne	76	20,1 %
spíše ne	160	42,2 %
spíše ano	114	30 %
určitě ano	29	7,7 %
celkem	379	100 %

Komentář

20,1 % respondentů odpovědělo na uvedenou otázku záporně, dalších 42,2 % uvedlo, že spíše ne. Celkem tedy záporně odpověděly téměř dvě třetiny respondentů.

Interpretace

Dvě třetiny záporných odpovědí potvrdily náš předpoklad, že respondenti by se svým rodičům nesvěřili s informací, že někdo z jejich přátel užívá drogy. Předpokládáme, že je to způsobeno jednak tolerantním postojem mladistvých k experimentování s drogami, jednak obavou z vyloučení z kolektivu vrstevníků, kteří by to mohli považovat za udavačství. Svou roli jistě hraje i obava z reakce rodičů.

Závěr

Předpoklad P4 přijímáme jako potvrzený.

P5 Předpokládáme, že většina respondentů bude spíše proti legalizaci lehkých drog

Tabulka 4 Souhlas mladistvých s legalizací lehkých drog

zkoumaný vzorek		
	absolutní četnost	relativní četnost %
určitě ne	112	29,6 %
spíše ne	121	31,9 %
spíše ano	94	24,8 %
určitě ano	52	13,7 %
celkem	379	100 %

Komentář

Proti legalizaci je určitě 29,6 % respondentů, dalších 31,9 % je spíše proti legalizaci. Celkem tedy více než 60 % dotázaných nesouhlasí s legalizací drog.

Interpretace

Přestože některé politické strany se v minulosti pokusily získat přízeň mladých voličů návrhem legalizovat měkké drogy, náš výzkum potvrdil, že více než 60 % respondentů je proti tomuto návrhu.

Závěr

Předpoklad P5 považujeme za potvrzený.

P6 Vzhledem k tomu, že školy dnes mají vypracovány školní preventivní programy, dá se očekávat, že nejvíce informací o nebezpečnosti drog získali respondenti ve škole nebo na akci pořádané školou

Tabulka 5 Zdroj informací o drogách

zkoumaný vzorek		
	absolutní četnost	relativní četnost %
od rodičů	55	8,5 %
z výuky ve škole	159	24,5 %
od spolužáků ze školy	26	4 %
mimo školu, od přátel	59	9,1 %
od sourozenců	7	1,1 %
z televize, internetu	113	17,4 %
z přednášky odborníka	191	29,5 %
z četby	38	5,9 %
celkem	648	100 %

Komentář

Nejčastěji získali respondenti informace z přednášky odborníka, na druhém místě přímo z výuky ve škole. Celkem tedy 54 % respondentů. Téměř pětina respondentů čerpá informace z televize a internetu.

Interpretace

Ve shodě s naším předpokladem získali respondenti nejvíce informací o drogové problematice během školní výuky či akce pořádané školou (přednáška odborníka). Vzhledem k dobré

dostupnosti internetu téměř pětina respondentů uvedla vlastní zájem o další informace, které získala právě prostřednictvím tohoto média nebo televize. Z pouze 8,5% zastoupení rodičů soudíme, že by se rodina měla na protidrogové prevenci podílet aktivněji.

Závěr

I tento předpoklad P6 můžeme považovat za splněný.

P7 Předkládáme, že ve zkoumaném vzorku bude nezanedbatelný počet kuřáků, a to i pravidelných

Tabulka 6 Zkušenost s tabákovými výrobky

zkoumaný vzorek		
	absolutní četnost	relativní četnost %
ne, nikdy	73	19,2 %
pouze jsem to zkusil/a	136	35,9 %
jsem příležitostný kuřák	109	28,8 %
jsem pravidelný kuřák	61	16,1 %
celkem	379	100 %

Komentář

Za pravidelného kuřáka se považuje 16,1 % respondentů, příležitostným kuřákem je 28,8 % dotazovaných. Mezi kuřáky se tedy řadí téměř 45 % mladistvých, kteří se zúčastnili našeho výzkumu.

Interpretace

Je zarážející, že přestože zákon zakazuje prodej tabákových výrobků mladistvým, téměř polovina respondentů má k cigaretám běžně přístup, dokonce 16,1 % je kuřákem pravidelným.

Závěr

Náš předpoklad P7 byl potvrzen.

7.3 Závěry a doporučení

Cílem tohoto výzkumu bylo zmapovat problematiku zkušeností mladistvých s návykovými látkami ve městě Kroměříž. Pomocí předvýzkumu bylo zjištěno, že respondenti po ujištění, že jim nehrozí žádné postihy, budou ochotni odpovídat i na osobní dotazy. Dobře mířenými otázkami s uzavřenými či polootevřenými odpověďmi bylo docíleno získání potřebného souhrnu dat k projekci daných výstupů.

Prvotním plánem našeho výzkumu bylo zmapovat problematiku užívání a zneužívání legálních i nelegálních látek podmiňujících závislost u mladistvých jako cílové skupiny, na kterou byl směřován tento výzkum. Záměrným výběrem byl výzkum zacílen na 2. ročníky gymnázií, středních škol a učilišť u učebních oborů zakončených maturitní zkouškou ve městě Kroměříž. Dále pak formou náhodného výběru byly vybrány nejméně 2 třídy z každé školy a to tak, aby výzkumný vzorek byl na školách v rozsahu nejméně poloviny tříd daného ročníku konkrétní střední školy, což se nám podařilo v osmi z deseti škol. U zbývajících dvou škol byl vzorek z technických důvodů dané školy omezen jen na jednu třídu (viz 7.1 Hlavní výzkum). Díky tomuto obsáhlému sběru dat můžeme výsledky výzkumu aplikovat na všechny žáky 2. ročníků gymnázií, středních škol a učilišť u studijních oborů zakončených maturitní zkouškou ve městě Kroměříž.

V našem výzkumu jsme sledovali podíl respondentů podle pohlaví, jejich věk a geografické začlenění. Dále nás zajímala míra závislosti na legálně dostupných látkách, a to jmenovitě na cigaretách a alkoholu. V neposlední řadě také míra zkušenosti respondentů s nelegálními návykovými látkami, jejich dostupnost, postoje a informovanosti o jejich negativních účincích na lidský organizmus.

I když odpovědi na dané otázky ve výzkumném nástroji nesměřovaly příliš do hloubky, naším záměrem bylo poskytnout výzkumníkovi potřebnou orientaci v dané problematice a možnosti dalšího navázání výzkumu drogové problematiky.

Vzhledem k nárůstu uživatelů nelegálních drog, a to jak příležitostných, tak i pravidelných, doporučujeme opakovat průzkum v určitém časovém odstupu a vyvodit z něj důsledky pro školní preventivní programy.

ZÁVĚR

Proti všem nežádoucím vlivům legálních i nelegálních drog směřujícím k drogové závislosti je potřeba důkladné prevence. Mezi nejčastější vlivy patří nevyrovnané rodinné zázemí, které nutí mladistvé hledat si alternativní naplnění svých potřeb, ale potvrdili jsme si, že vůči drogám nejsou chráněny ani děti z úplných rodin. Touha po nových a zajímavých zážitcích, které jim může droga přinést, bývá někdy tak vysoká, že si jedinec ani neuvědomuje možné následky. Někteří vidí v droze jen snazší získání lepší nálady, jiní utíkají od pro ně nepříjemné reality. Dalším takovým důvodem může být snaha zapadnout do party či touha vyrovnat se svým starším kamarádům.

V otázce protidrogové prevence bychom se neměli spoléhat na školní preventivní programy, ale angažovat se více jako rodiče, a to nejen slovy, ale hlavně činy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BORNÍK, M. *Drogy co bychom o nich měli vědět*. 1. vydání. Praha: Themis, rok 2001. 32 s. ISBN 80-85821-98-2.

ELLIOT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích prevence, příčiny, terapie, /Children in difficulty A guide to understanding and helping/*. 1. vydání. Praha: Grada, rok 2002. 208 s. ISBN 80-247-0182-0.

JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vydání. Praha: Themis, rok 2004. 480 s. ISBN 80-7312-038-0.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, rok 2009. 896 s. ISBN 978-80-87212-24-0.

KALINA, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1. Mezi oborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, rok 2003. 320 s. ISBN 80-86734-05-6.

KALINA, K. a kol., *Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, rok 2003. 344 s. ISBN 80-86734-05-6.

KURIC, J. a kol. *Ontogenetická psychologie*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, rok 1986. 264 s.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu. Pedagogický výzkum v teorii a praxi*. 1. vydání. Brno: Paido, rok 2004. Svazek 1. ISBN 80-7315-078-6.

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi*. 1. vydání. Praha: Portál, rok 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 1. vydání. Praha: Portál, rok 2000. 152 s. ISBN 80-7178-432-X.

NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. 1. vydání. Praha: Portál, rok 2001. 160 s. ISBN 80-7178-515-6.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Patologické závislosti*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Ústavu psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, rok 2000. 96 s. ISBN 80-238-6539-4.

PRESL, J. *Drogová závislost*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, rok 1994. 88 s. ISBN 80-85800-18-7.

ZÁBRANSKÝ, T. *Drogová epidemiologie*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, rok 2003. 96 s. ISBN 80-244-0709-4.

Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, vláda ČR, rozesláno 25.2.2008. č. tisku Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 410/0.

Právní předpisy:

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.

Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.

Internetové zdroje:

http://www.hskm.cz/files/vyrocní_zprava_2008-2009.pdf

http://www.szskm.cz/stahuj/vz/vz_08-09.pdf

<http://www.konzkm.cz/zpravy/vz0809.pdf>

<http://www.oakm.cz/soubory/pdf/VZ/VZ2009.pdf>

<http://www.coptkm.cz/soubory/vzprava2008-2009.pdf>

http://www.agkm.cz/aktuality/vyrocní_zprava_AG_za_2008-09_bez_grafiky.pdf

http://www.vospaspsm.cz/userfiles/file/Výroční_zpráva_2009.pdf

http://www.ped-km.cz/data/vyrocní_zprava_08-09.pdf

<http://www.odrogach.cz/index.php?p=&sess=&disp=texty&offset=117&list=117&shw=100>

http://www.drogy-info.cz/index.php/info/press_centrum/espada_2007_tiskove_materialy

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Drogová zkušenost chlapců	47
Obrázek 2 Drogová zkušenost dívek	47
Obrázek 3 Respondenti žijící s jedním rodičem	49
Obrázek 4 Respondenti žijící s oběma rodiči	49

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Podíl respondentů podle rodinného zázemí	48
Tabulka 2 Zkušenosti s jednotlivými druhy drog	50
Tabulka 3 Oznámení rodičům, že někdo ze známých užívá drogy	51
Tabulka 4 Souhlas mladistvých s legalizací lehkých drog	52
Tabulka 5 Zdroj informací o drogách	53
Tabulka 6 Zkušenost s tabákovými výrobky	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vzor dotazníku pro pilotáž	63
Příloha P II: Vzor dotazníku pro hlavní výzkum	65
Příloha P III: Komentář k vyplnění dotazníku	67

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO PŘEDVÝZKUM

DOTAZNÍK	
Moje zkušenosti s drogovou problematikou	
Tento dotazník je zcela anonymní!	
Správnou odpověď zakroužkuj!	
1.	Jsi a) chlapec b) dívka Věk: _____
2.	Bydlíš na vesnici ve městě a) do 200 obyvatel a) do 10 000 obyvatel b) od 200 do 500 obyvatel b) od 10 000 do 25 000 obyvatel c) od 500 do 1000 obyvatel c) od 25 000 do 50 000 obyvatel d) nad 1000 obyvatel d) nad 50 000 obyvatel
3.	Žiješ v rodině a) s oběma rodiči b) s jedním rodičem
4.	Kouřil/a jsi někdy cigarety? a) ne, nikdy c) jsem příležitostný kuřák (víkendy, setkání s přáteli) b) pouze jsem to zkusil/a d) jsem pravidelný kuřák, kouřím denně
5.	S kým si cigarety poprvé kouřil/a? a) se starším sourozencem d) s rodiči b) se spolužáky e) jiná možnost (uved' jaká) c) s kamarády, kteří nejsou ze školy
6.	V kolika letech jsi poprvé kouřil/a? Uved' věk: _____
7.	Pil/a jsi někdy alkohol? a) ne, nikdy c) pouze příležitostně s přáteli, při rodinných oslavách b) pouze jsem to zkusil/a d) pravidelně (nejméně dvakrát týdně)
8.	Jaký druh alkoholu nejčastěji konzumuješ? a) víno b) pivo c) tvrdý alkohol
9.	S kým jsi poprvé pil/a? a) se starším sourozencem d) s rodiči b) se spolužáky e) jiná možnost (uved' jaká) c) s kamarády, kteří nejsou ze školy
10.	V kolika letech jsi poprvé pil/a? Uved' věk: _____
11.	Kterou z uvedených drog jsi již v životě vyzkoušel/a (vyznač zakroužkováním) a kterou jsi zkusil/a jako první (vyznač křížkem)? Pokud nemáš s drogami žádné zkušenosti, pokračuj v dotazníku až otázkou č. 17 a) marihuana b) hašiš c) LSD, „houbičky“, trip a jiné halucinogeny d) pervitin e) kokain f) heroin g) jiný opiát (kodein, braun, morfin) h) extáze a jiné tzv. taneční drogy i) těkavé látky „ředidla, lepidla, rozpouštědla“ j) barbituráty, sedativa a jiné tišící prostředky bez doporučení lékaře

12.	V kolika letech jsi poprvé zkusil/a drogu? Uveď věk: _____
13.	V současné době užívám drogu? a) asi 1x měsíčně (uveď kterou) c) téměř každý den (uveď kterou) b) asi 1x týdně (uveď kterou) d) již neužívám
14.	Drogu užívám protože: a) chci obstát před druhými d) jsem k tomu nucen/a b) často se nudím e) jiné důvody (napíš jaké) c) hledám zpestření svého života
15.	Jaké pocity, prožitky ti droga přinesla nebo stále přináší? a) pocit uvolnění d) pocit strachu deprese a úzkosti b) pocit zvýšeného sebevědomí e) jiné pocity (napíš jaké) c) radost ze života
16.	Jsi členem party, skupiny, kterou: Sám považuješ za delikventní*: a) ano b) ne Okolí považuje za delikventní*: a) ano b) ne * delikventní skupina = skupina vyznačující se protizákonným, protispoločenským chováním
17.	Přečti si níže uvedené důvody, proč pro tebe není dobré brát drogy (včetně tabáku a alkoholu). U každé položky označ prosím zakroužkováním důvodu, zda s ním souhlasíš. a) drogy škodí zdraví b) v užívání drog mi brání mravní či náboženské důvody c) drogy jsou příliš drahé d) po užití drogy se člověk nevhodně chová e) strach ze závislosti na drogách f) moji rodiče silně odsuzují lidi, kteří berou drogy g) drogy zničily někoho, koho dobře znám h) drogy negativně ovlivňují výkonnost člověka, jeho celou osobnost i) drogy vedou ke zločinu a násilí
18.	Oznámil/a bys rodičům, kdybys zjistil/a, že někdo z tvých známých či přátel užívá drogy? a) určitě ne c) spíše ano b) spíše ne d) určitě ano
19.	Nabízel ti ve vaší škole (u školy) někdo drogu? a) student/ka školy c) cizí člověk b) kamarád/ka z jiné školy d) nikdo
20.	Měly by se tzv. „měkké drogy“ (např. marihuana) legalizovat? a) určitě ne c) spíše ano b) spíše ne d) určitě ano
21.	O nebezpečnosti drog jsem se nejvíce dozvěděl/a. a) od rodičů e) od sourozenců b) z výuky ve škole f) z televize, internetu c) od spolužáků ze školy g) z přednášky odborníka d) mimo školu, od přátel h) z četby

Děkuji za vyplnění dotazníku!

Byly vám všechny otázky srozumitelné? ANO NE

12.	V kolika letech jsi poprvé zkusil/a drogu? Uveď věk: _____
13.	V současné době užívám drogu? a) asi 1x měsíčně (uveď kterou) c) téměř každý den (uveď kterou) b) asi 1x týdně (uveď kterou) d) již neužívám
14.	Drogu jsem užil nebo užívám, protože: a) chci obstát před druhými d) jsem k tomu nucen/a b) často se nudím e) jiné důvody (napíš jaké) c) hledám zpestření svého života
15.	Jaké pocity, prožitky ti droga přinesla nebo stále přináší? a) pocit uvolnění d) pocit strachu deprese a úzkosti b) pocit zvýšeného sebevědomí e) jiné pocity (napíš jaké) c) radost ze života
16.	Jsi členem party, skupiny, kterou: Sám považuješ za delikventní*: a) ano b) ne Okolí považuje za delikventní*: a) ano b) ne * delikventní skupina = skupina vyznačující se protizákonným, protispolečenským chováním
17.	Přečti si níže uvedené důvody, proč pro tebe není dobré brát drogy (včetně tabáku a alkoholu). U každé položky označ prosím zakroužkováním důvodu, zda s ním souhlasíš. a) drogy škodí zdraví b) v užívání drog mi brání mravní či náboženské důvody c) drogy jsou příliš drahé d) po užití drogy se člověk nevhodně chová e) strach ze závislosti na drogách f) moji rodiče silně odsuzují lidi, kteří berou drogy g) drogy zničily někoho, koho dobře znám h) drogy negativně ovlivňují výkonnost člověka, jeho celou osobnost i) drogy vedou ke zločinu a násilí
18.	Oznámil/a bys rodičům, kdybys zjistil/a, že někdo z tvých známých či přátel užívá drogy? a) určitě ne c) spíše ano b) spíše ne d) určitě ano
19.	Nabízel ti ve vaší škole (u školy) někdo drogu? a) student/ka z naší školy c) cizí člověk b) kamarád/ka z jiné školy d) nikdo
20.	Měly by se tzv. „měkké drogy“ (např. marihuana) legalizovat? a) určitě ne c) spíše ano b) spíše ne d) určitě ano
21.	O nebezpečnosti drog jsem se nejvíce dozvěděl/a. a) od rodičů e) od sourozenců b) z výuky ve škole f) z televize, internetu c) od spolužáků ze školy g) z přednášky odborníka d) mimo školu, od přátel h) z četby

Děkuji za vyplnění dotazníku!

PŘÍLOHA P III: KOMENTÁŘ K VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKŮ

Výzkum

Výzkum je součástí bakalářské práce na téma Zkušenosti středoškoláků s drogami v městě Kroměříž. Tento výzkum bude probíhat v měsíci únor, březen roku 2010 na středních školách města Kroměříž formou dotazníkového šetření. Dotazníky budou předloženy k vyplnění na každé se zúčastněných škol dvěma třídám druhého ročníku v maturitních studijních oborech. Dotazník zjišťuje zkušenosti mladistvých s návykovými látkami a postoje k nim.

Dotazník je zcela anonymní a respondentovi nehrozí žádný postih. Odpovědi respondentů mají „pouze“ sociologický a statistický charakter.

Respondent si důkladně přečte otázku a k vyplnění dotazníku použije modrou nebo černou propisovací tužku, přičemž pracuje samostatně. Administrátor dotazníku zasahuje jen v případech nepochopení otázek.

Rozbor otázek:

1. Zakroužkujte pohlaví a vyplňte svůj věk.
2. Zakroužkuj variantu vesnici nebo město. Pokud respondent nezná přesný počet obyvatel své obce, postačí jeho odhad.
3. Zakroužkuj možnost, zda nyní žiješ s jedním nebo oběma rodiči.
4. Respondent zakroužkuje odpověď, kterou subjektivně vnímá jako správnou. Pokud nemá s cigaretami žádné zkušenosti, pokračuje respondent otázkou č. 7.
5. Respondent zakroužkuje odpověď, kterou subjektivně vnímá jako správnou. Pokud se mu žádná z nabídnutých odpovědí nehodí, písemně se vyjádří v bodu e).
6. Napiš věk, kdy jsi poprvé kouřil. Pokud si nejsi jistý, napiš přibližný věk.
7. Respondent zakroužkuje odpověď, kterou subjektivně vnímá jako správnou. Pokud nemá s alkoholem žádné zkušenosti, pokračuje respondent otázkou č. 11.

8. Respondent zakroužkuje odpovědi, které subjektivně vnímá jako správné.
9. Respondent zakroužkuje odpověď, kterou subjektivně vnímá jako správnou. Pokud se mu žádná z nabídnutých odpovědí nehodí, písemně se vyjádří v bodu e).
10. Napiš věk, kdy jsi poprvé kouřil. Pokud si nejsi jistý, napiš přibližný věk.
11. Na otázku, které drogy jsi již v životě vyzkoušel, zakroužkuj ty, se kterými již máš nějakou zkušenost a u drogy, kterou jsi vyzkoušel jako první, udělej navíc křížek. Pokud nemá s drogami žádné zkušenosti pokračuje respondent otázkou č. 16. **Je zapotřebí respondentovi připomenout anonymitu a nepostižitelnost, aby odpovídal upřímně.**
12. Napiš věk, kdy jsi poprvé zkusil drogu. Pokud si nejsi jistý, napiš přibližný věk.
13. Respondent zakroužkuje odpovědi, které subjektivně vnímá jako správné.
14. Respondent zakroužkuje odpovědi, které subjektivně vnímá jako správné. Pokud se mu žádná z nabídnutých odpovědí nehodí, písemně se vyjádří v bodu e).
15. Respondent zakroužkuje odpovědi, které subjektivně vnímá jako správné. Pokud se mu žádná z nabídnutých odpovědí nehodí, písemně se vyjádří v bodu e).
16. Za předpokladu, že respondent je členem nějaké party či skupiny, se vyjádří k oběma variantám této otázky zakroužkováním té odpovědi, kterou subjektivně vnímá jako správnou.
17. Respondent zakroužkuje ty odpovědi, se kterými souhlasí.
18. Respondent zakroužkuje odpověď, kterou subjektivně vnímá jako správnou.
19. Respondent zakroužkuje odpověď, kterou subjektivně vnímá jako správnou.
20. Respondent zakroužkuje odpověď, kterou subjektivně vnímá jako správnou.
21. Respondent zakroužkuje ty odpovědi, se kterými souhlasí.